

Environmentální problematika v ČR

Bc. Kristýna Šafránková

Diplomová práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristýna Šafránková**
Osobní číslo: **A15319**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Environmentální problematika v ČR**
Téma anglicky: **Environmental Issues in the Czech Republic**

Zásady pro vypracování:

1. Popište systém ochrany životního prostředí v České republice.
2. Uvedte správní orgány v této oblasti a popište jejich činnost.
3. Rozvedte kriminalitu v oblasti životního prostředí.
4. Specifikujte sankce v oblasti životního prostředí.
5. S vazbou na obecné principy ekologie popište aspekty ochrany ovzduší.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tisková/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. DAMOHORSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1.
2. MOLDAN, Bedřich. Ne/ udržitelný rozvoj. Ekologie – hrozba i naděje. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-2460-769-7.
3. STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.
4. DROBNÍK, J. a DAMOHORSKÝ, M. Zákony k ochraně životního prostředí a předpisy související. 3. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-252-7.
5. DAMOHORSKÝ, Milan. Právo na příznivé životní prostředí jako základní lidské právo. In: JIRÁSKOVÁ, V. a VONDRÁČEK, J. Právní stát – současnost a budoucnost. Praha: Univerzita Karlova, 2001.
6. BRANIŠ, Martin. Základy ekologie a ochrany životního prostředí: učebnice pro střední školy. 2., přeprac. vyd. Praha: Informatorium, 1999. ISBN 80-86073-52-1.

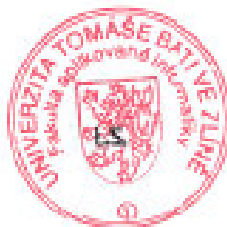
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Vladislav Štefka**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **17. května 2019**

Ve Zlíně dne 14. prosince 2018

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne

Kristýna Šafránková

.....

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Obsahem diplomové práce je environmentální problematika v České republice. První část práce se zabývá životním prostředím jako takovým, zaměřuje se na vývoj ekologické politiky, legislativní systém ochrany životního prostředí, popisuje správní orgány v oblasti životního prostředí a jejich činnost. V druhé části práce jsou rozebrány jednotlivé typy ekologické kriminality a obsahuje přehled převládající trestné činnosti páchané v oblasti životního prostředí. Poslední část práce je věnována dotazníkovému šetření, jehož cílem bylo zmapovat názory a postoje běžných občanů v České republice k životnímu prostředí a jeho ochraně.

Klíčová slova: životní prostředí, právo, ochrana, ovzduší, kriminalita

ABSTRACT

The content of the thesis is environmental issues in the Czech Republic. The first part deals with the environment as such, focuses on the development of environmental policy, the legislative system of environmental protection and describes the administrative bodies in the field of environment and their activities. In the second part of the thesis, individual types of ecological crime are discussed and the prevalent crime in the area of the environment is reviewed. The last part of the thesis is devoted to a questionnaire survey whose aim was to map the opinions and attitudes of ordinary citizens in the Czech Republic to the environment and its protection.

Keywords: environment, law, protection, air, criminality

Ráda bych, na tomto místě, poděkovala JUDr. Vladislavovi Štefkovi za odborné vedení, pomoc a cenné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce a dále mu děkuji za veškeré poskytnuté materiály.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	12
1.1 OBECNÁ A PRÁVNÍ DEFINICE.....	12
1.2 EKOSYSTÉM.....	14
1.2.1 Rozdělení ekosystému.....	14
1.2.2 Funkce ekosystémů.....	15
1.2.3 Produktivita ekosystémů.....	15
1.2.4 Biodiverzita.....	15
1.3 EKOLOGICKÁ STABILITA.....	15
1.4 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ.....	16
1.4.1 Základní principy udržitelného rozvoje.....	16
2 EKOLOGICKÁ POLITIKA	18
2.1 DEFINICE EKOLOGICKÉ POLITIKY.....	18
2.2 VÝVOJ EKOLOGICKÉ POLITIKY V EVROPĚ.....	19
2.3 STÁTNÍ EKOLOGICKÁ POLITIKA ČR.....	21
3 SPRÁVNÍ ORGÁNY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	23
3.1 ZÁKONODÁRNÉ ORGÁNY.....	23
3.2 SOUDY.....	23
3.3 VÝKONNÉ ORGÁNY.....	24
3.3.1 Orgány činné v trestním řízení.....	24
3.3.2 Orgány veřejné správy a veřejnoprávní korporace.....	24
3.3.3 Orgány veřejné správy na republikové úrovni.....	25
3.3.4 Orgány stráže.....	31
4 SYSTÉM OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	33
4.1 PRÁVNÍ ZÁKLADY A HLAVNÍ PRINCIPY OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	33
4.1.1 Zákony obecného základu práva životního prostředí.....	34
4.1.2 Zákony upravující organizaci ochrany životního prostředí.....	36
4.1.3 Zákony upravující odpovědnost v ochraně životního prostředí.....	36
4.1.4 Zákony se zvláštními (průřezovými) nástroji ochrany životního prostředí.....	36
4.1.5 Zákony o ochraně složek životního prostředí a ekosystémů.....	37
4.1.6 Zákony o ochraně před specifickými zdroji ohrožování životního prostředí.....	37
4.1.7 Zákony upravující ochranu životního prostředí při některých zvláštních činnostech.....	38
5 SYSTÉM OCHRANY OVZDUŠÍ	39
5.1 ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA OBLASTI OCHRANY OVZDUŠÍ.....	39
5.2 OCHRANA OVZDUŠÍ PŘED VNÁŠENÍM ZNEČIŠTŮJÍCÍCH LÁTEK.....	41
5.2.1 Základní pojmy.....	41
5.2.2 Zdroje znečišťování ovzduší.....	41
5.2.3 Obecná ochrana ovzduší.....	43
5.2.4 Zvláštní ochrana ovzduší.....	45
5.2.5 Nápravná opatření a správní delikty.....	46
5.2.6 Výkon státní správy.....	46

5.3	OCHRANA OZÓNOVÉ VRSTVY	46
5.3.1	Základní pojmy.....	46
5.3.2	Základní právní úprava.....	47
5.4	OCHRANA KLIMATICKÉHO SYSTÉMU ZEMĚ	47
5.4.1	Základní pojmy.....	47
5.4.2	Základní právní úprava.....	48
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	50
6	ODPOVĚDNOST V PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	51
6.1	OBECNĚ O PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI A JEJICH FUNKCÍCH	51
6.2	FORMY PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI V OBLASTI ŽP.....	52
6.2.1	Trestněprávní odpovědnost v ochraně ŽP	52
6.2.2	Občanskoprávní odpovědnost (za škodu).....	53
6.2.3	Odpovědnost za jiné správní delikty	53
6.2.4	Ekologická odpovědnost – odpovědnost za ekologickou újmu	54
7	KRIMINALITA V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	56
7.1	EKOLOGICKÁ KRIMINALITA	56
8	DRUHY EKOLOGICKÉ KRIMINALITY	57
8.1.1	Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek.....	57
8.1.2	Neoprávněné nakládání s odpady.....	60
8.1.3	Poškození vodního zdroje	66
9	VÝZKUM, VÝVOJ A INOVACE V OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 70	
9.1	VÝZKUMNÝ SYSTÉM VAV	70
9.2	PROJEKTY OPERAČNÍCH PROGRAMŮ	70
9.2.1	Integrovaný regionální operační program (IROP)	70
10	POSTOJ SPOLEČNOSTI K TRESTNÉ ČINNOSTI PÁCHANÉ NA ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ.....	71
10.1	EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ FORMOU DOTAZNÍKU A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	72
10.2	SHRNUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	82
	ZÁVĚR.....	84
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	86
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	90
	SEZNAM OBRÁZKŮ	92
	SEZNAM TABULEK.....	93
	SEZNAM GRAFŮ	94
	SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

„My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu.“ ^[1]

Již v samotné preambuli Ústavy České republiky je kladen důraz na životní prostředí. Životní prostředí je nenahraditelným bohatstvím, kterého by si lidé měli vážit, ochraňovat ho a snažit se ho předat budoucím generacím v lepším stavu, než v jakém ho zdědili. Avšak ne vždy, se chováme tak jak bychom měli, a proto je potřeba, aby nejen stát a státní instituce dohlížely na dodržování zásad, ale i samy občané České republiky.

Životní prostředí představuje základní lidskou hodnotu a je podmínkou lidské existence a to jak ve smyslu biologickém, tak ve smyslu ekonomickém a sociálním. Čisté životní prostředí je tedy základem dobrých životních podmínek a lidského zdraví.

S postupujícím vývojem společnosti dochází k rozsáhlejšímu využívání přírodních zdrojů a tím pádem k devastaci životního prostředí ze strany člověka. Následkem toho je poškozováno ovzduší, voda, půda, fauna i flóry.

Nelehkou situaci se snažíme řešit pomocí právní úpravy ochrany životního prostředí. Právní úprava v České republice představuje značné široké spektrum právních předpisů různé právní síly, které vznikaly postupně v delším časovém horizontu.

Vzhledem k tomu, že je problematika životního prostředí poměrně obsáhlá, nebylo možné v této práci vystihnout všechny její aspekty. Práce je rozdělena do několika částí, první část je věnována právnímu systému ochrany životního prostředí a ovzduší v České republice. Cílem této teoretické části, bylo vytvořit přehledný a ucelený soubor právních předpisů, který by mohl být používán širokou veřejností, která se v tomto právním prostředí pohybuje, například: celky územní samosprávy, soukromé subjekty,

ale i subjekty, kterých se znečištění přímo týká nebo těm subjektům, které znečištění samy způsobují.

Stěžejní část práce je věnována environmentální kriminalitě páchané na území České republiky. Pozornost je věnována vybraným trestným činům, a to neoprávněnému vypouštění znečišťujících látek, neoprávněnému nakládání s odpady a poškozování vodního zdroje. Dále jsou v práci uvedeny reálné příklady těchto trestných činů, je zde popsána trestně právní odpovědnost a sankční nástroje za tato protiprávní jednání na životním prostředí. Poslední část této práce tvoří dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zmapovat názory, postoje a povědomí běžných občanů v České republice k životnímu prostředí a jeho ochraně.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly životní prostředí

Cílem této kapitoly je obecně a legislativně definovat pojem životní prostředí (environment). Popsat statickou, dynamickou a systémovou definici a vyjmenovat základní složky životního prostředí. Dále vysvětlit související pojmy ekosystém, ekologická stabilita a trvale udržitelný rozvoj, s kterými budeme v následujících kapitolách pracovat.

1.1 Obecná a právní definice

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí v platném znění definuje životní prostředí jako „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.“^[3]

Obecná definice nám popisuje životního prostředí (environmentu) jako systém, který složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou nebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci. Je to vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.^[2]

Avšak názory na to, co to je životní prostředí a co všechno tento pojem zahrnuje, se mohou různit. Důkazem toho je vývoj definice životního prostředí, která v průběhu vývoje doznala podstatných změn od statického pojetí životního prostředí přes dynamické až k systémovému chápání životního prostředí.

- **Statická definice**

Podle statické definice je životní prostředí soubor faktorů nutných k životu určitého organismu. Tato definice dostatečně nezdůrazňuje existenci vazeb mezi studovaným objektem a sledovanými faktory, jakož i vazby mezi faktory navzájem.

- **Dynamická definice**

Dynamická definice norského profesora Wika z roku 1967 vymezuje životní prostředí jako tu část světa, s níž je sledovaný objekt ve stálé interakci, tzn., kterou používá, pozměňuje a které se nakonec, aby nezahynul, musí přizpůsobovat.

- **Systémová definice**

Systémová definice chápe životní prostředí jako systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou anebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci. Tato definice, která vznikla na počátku 80. let minulého století, chápe životní prostředí jako systém, skládající se z různých složek navzájem propojených různými vazbami. Nově do tohoto systému zahrnuje sociální složky. Tyto sociální složky jsou chápány jako vztahy, jež vznikají mezi jedinci v určité populaci, popřípadě ve společenství.

Životní prostředí lze tedy rozdělit na tyto součásti:

- hmotné části reálného světa:
  - přírodní
  - umělé
- nehmotná složka.

Jako základní složky životního prostředí bývají obvykle označovány:

- ovzduší,
- voda,
- horniny,
- půda,
- organismy,
- ekosystémy,
- energie.

Životní prostředí je neustále přetvářeno. Jeho stav je v zásadě důsledkem:

- přírodních procesů
- přetváření člověkem. ^[4]

1.2 Ekosystém

Ekosystém je definován jako: „*Dynamický systém rostlin, živočichů a společenství mikroorganismů a jejich neživého prostředí, vzájemně se ovlivňující jako funkční celek* (Úmluva o biodiverzitě, 1992).^{[5][5]}

V zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí je ekosystém vymezen jako: „... *funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.*“^[3]

Ekosystém (habitat) je obecný pojem pro ucelenou část přírody (biosféry), která není uzavřená, ale komunikuje s ostatními částmi přírody. Jako příklad ekosystému si můžeme uvést ekosystém horské květné louky, jehličnatého lesa nebo mokřadu.

Ekosystém se skládá, jak už bylo uvedeno výše ze složky živé, tvořené organismy (tzv. společenstvo) a složky neživé, tvořené prostředím (biotopem).^[5]

1.2.1 Rozdělení ekosystému

Ekosystémy příklady	Přírodní /přirozený/	Umělý
Vodní	Jezero, pleso /jezera ledovcového typu/ Mokřad Oceán / Moře Potok Rašeliniště	Přehradní nádrž Retenční nádrž /městské aglomerace/ Rybník
Suchozemský	Horská louka Polární oblasti Poušť Smíšené lesy mírného pásu Step /savan, prairie, buš, pampa/ Tajga Tropický deštný les Tundra	Les /hospodářský/ Louka /zemědělsky obhospodařované/ Město Park Pole Skleník Zahrada

Obrázek 1.: Rozdělení ekosystému^[8]

1.2.2 Funkce ekosystémů

Mezi základní funkce ekosystému patří koloběh látek (tzv. biogeochemické cykly) a tok energie a informací. Energie vstupuje do většiny ekosystémů dvojím způsobem:

- ze slunečního záření (přeměnu energie slunečního záření na další formy energie nazýváme transformace),
- formou energetického dodatku z jiného ekosystému, tento energetický dodatek může být přirozený (vítr, vodní proud, atd.), nebo antropogenní (hnojení, práce techniky, vypouštění odpadních vod).

1.2.3 Produktivita ekosystémů

Lidstvo a i jiné vyšší formy života jsou existenčně závislé na produktivitě ekosystémů, avšak jejich produktivita je omezena např. tokem sluneční energie na jednotku příslušného území, možností užívat vodu a živiny nebo efektivností přeměn ve fyzikálních procesech.

1.2.4 Biodiverzita

Biodiverzita je pojem, který označuje biologickou rozmanitost, v širším slova smyslu znamená variabilitu všech žijících organismů. ^[5]

1.3 Ekologická stabilita

Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí definuje ekologickou stabilitu v § 4 jako „*schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.*“ ^[3]

Rozeznáváme dva typy ekologické stability:

- **vnitřní** – schopnost ekosystému existovat při normálním působení faktorů prostředí včetně těch extrémů, na něž jsou ekosystémy dlouhodobě adaptovány, mezi ně patří např. ekosystém s přírodním vývojem (přirozené lesy, rašeliniště) a člověkem podmíněné ekosystémy (pastviny, rybníky),
- **vnější** – schopnost ekosystému odolávat působení mimořádných vnějších faktorů, na něž není ekosystém přírodním vývojem adaptován (zemětřesení, znečišťování vod).

Hlavním projevem ekologické stability je ekologická rovnováha (dynamický stav udržovaný pomocí regulačních mechanismů, např. vazby mezi rostlinami, zvířaty, atd.). ^[6]

1.4 Trvale udržitelný rozvoj

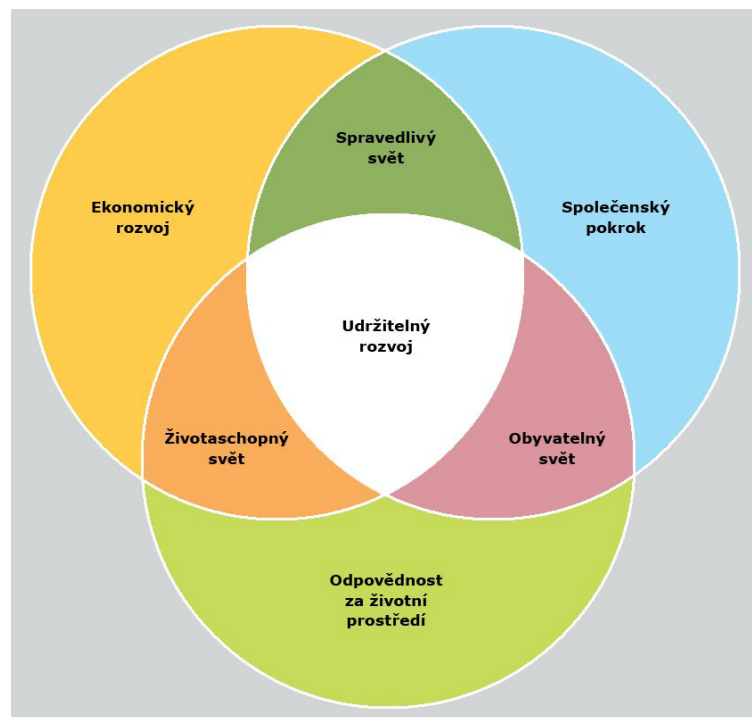
Snad nejznámější definice trvale udržitelného rozvoje pochází ze zprávy Naše společná budoucnost, kterou vydala Světová komise pro životní prostředí a rozvoj OSN v roce 1987. „*Trvale udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat potřeby své.*“ Hlavním cílem je uvést v soulad hospodářský a společenský pokrok s plnohodnotným zachováním životního prostředí dalším generacím v co nejméně pozměněné podobě. Udržitelný rozvoj tak znamená především rovnováhu – rovnováhu mezi třemi základními oblastmi našeho života – ekonomikou, sociálními aspekty a životním prostředím. ^[7]

1.4.1 Základní principy udržitelného rozvoje

Obrázek 2.: Základní principy udržitelného rozvoje ^[7]

Vzájemné propojení jednotlivých oblastí a principů udržitelného rozvoje

Obrázek 3.: Propojení jednotlivých oblastí a principů udržitelného rozvoje ^[9]

2 EKOLOGICKÁ POLITIKA

Cíl kapitoly Ekologická politika

Cílem této kapitoly je vysvětlit pojem ekologická politika a vytyčit její základní zásady a hlavní cíle. Popsat vývoj ekologické politiky v Evropě, vyjmenovat nejdůležitější milníky od Stockholmské konference až po sedmý akční program. Dále se v této kapitole zabýváme historií a vývojem ekologické politiky v České republice, od konce druhé světové války až po současnost.

2.1 Definice ekologické politiky

Ekologickou či environmentální politiku lze definovat jako široce koordinovanou činnost institucí a občanů, vládních a nevládních organizací, veřejné správy, obecní samosprávy a výrobních organizací, zaměřenou na nastolování vztahů rovnováhy mezi lidskými činnostmi, uspokojováním potřeb současných a budoucích generací a schopností přírody se trvale obnovovat. Ekologická (environmentální) politika je tedy formou přizpůsobování společnosti měnícím se podmínkám vlastní existence.

Mezi základní zásady environmentální politiky:

- prevence,
- předběžná opatrnost,
- znečišťovatel platí,
- integrace,
- vysoká úroveň ochrany životního prostředí,
- náprava škody u zdroje,
- udržitelný rozvoj.

Hlavní cíle ekologické politiky zahrnují především změny, ke kterým musí dojít v orientaci ekonomiky a řízení.^[15]

2.2 Vývoj ekologické politiky v Evropě

Vznik a vývoj ekologické politiky je a byl nepochybně reakcí na zhoršující se stav životního prostředí, poměrně dlouhá léta se mu nevěnovala vůbec žádná pozornost.

Možná, mohla být jedním z prvotních impulsů, které vzbudily zájem o stav životního prostředí, smogová situace v Londýně roku 1952, během níž zemřelo zhruba 12 tisíc obyvatel.

Obrázek 4.: Velký londýnský smog, 1952^[10]

Reakcí na prudce se zhoršující kvalitu životního prostředí, byla první celosvětová konference OSN o životním prostředí, konaná ve Stockholmu v roce 1972. Z hlediska mezinárodního práva byly na konferenci přijaty tři dokumenty – tzv. **Stockholmská deklarace o životním prostředí**, Rezoluce o institucionálních a finančních ujednáních.

První akční program ochrany životního prostředí (1973). Tento program stanovil právní zásady a priority, kterými se měla řídit ekologická politika Společenství v následujících pěti letech. ^[11]

Druhý akční program, přijatý v roce 1977, obsahoval požadavek přehodnocení průmyslové politiky s ohledem na potřeby životního prostředí a zároveň, spolu s prvním akčním programem, stanovil zásady ekologické politiky, kterými se řídily i pozdější programy.

Třetí akční program z roku 1982 vyzdvihl princip prevence a obsahoval také poprvé požadavek integrace politiky životního prostředí do ostatních politik zejména zemědělské, dopravní či regionální.

Podstatnou změnou a krokem vpřed bylo přijetí **Jednotného evropského aktu** v roce 1987, který do Smlouvy o založení Evropského Společenství začlenil novou kapitolu „Životní prostředí“, čímž se ochrana životního prostředí stala součástí primárního práva. Hlavním cílem tohoto aktu bylo zlepšovat kvalitu životního prostředí, přispívat k ochraně lidského zdraví a zajišťovat šetrné hospodaření s přírodními zdroji. Mimo jiné zde byly formulovány základní principy ekologické politiky – zásada prevence, zásada náhrady škody u zdroje poškození, zásada znečišťovatel platí, zásada subsidiarity a zásada integrace ekologické politiky do ostatních politik. Přijetí Jednotného evropského aktu ovšem neznamenal konec přijímání akčních programů.

V roce 1987 byl přijat **Čtvrtý akční program**, který se zabýval hlavně otázkami účinné implementace existujících komunitárních norem životního prostředí a zkvalitněním přístupu k informacím.

V roce 1992 byla přijata **Maastrichtská smlouva**, jejímž prostřednictvím se změnila některá ustanovení Smlouvy o životním prostředí. Přibyl čtvrtý cíl, kterým je podpora opatření na mezinárodní úrovni čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí. Mezi zásady ochrany životního prostředí byl zařazen princip předběžné opatrnosti a čl. 2 SES zakotvil pojem „*trvale udržitelný a neinflační růst*“, který se později, v důsledku přijetí Amsterodamské smlouvy, stal principem „*trvale udržitelného rozvoje*“.

Pátý akční program z roku 1993, vycházel z principu trvale udržitelného rozvoje. Soustředil se na trvale udržitelné hospodaření s přírodními zdroji, předcházení vzniku odpadů, snižování spotřební energie, zkvalitnění obalových technologií i zkvalitnění péče o lidské zdraví a bezpečnost.

Další důležitou změnou bylo přijetí **Amsterodamské úmluvy** (1997), díky ní bylo zavedeno spolurozhodování Rady a Evropského parlamentu o velké části otázek týkajících se životního prostředí; pro některé z oblastí jednomyslné rozhodování zůstalo ale zachováno. Prostřednictvím této úmluvy byl do primárního práva zaveden princip trvale udržitelného rozvoje a princip integrace. Též byl vyjasněn obsah a rozsah požadavku ochrany životního prostředí v rámci harmonizace právních předpisů a opatření přijatých vůči vnitřnímu trhu, čímž státy získaly možnost ponechat si vlastní vnitrostátní předpisy.

Šestý akční program (2002), nesoucí název „*Životní prostředí 2010: Naše budoucnost je v našich rukou*“, je zajímavý tím, že poprvé o něm rozhodoval Evropský parlament společně s Radou, což má za následek to, že obsahuje právně závazná ustanovení a nemá tedy povahu pouze

koncepční. Hlavními prioritami programu jsou tyto čtyři oblasti: změna klimatu Země, biodiverzita, vztah životního prostředí a lidského zdraví, přírodní zdroje a odpadové hospodářství. ^[12]

Sedmý akční program byl schválen Evropským parlamentem a Evropskou radou 20. listopadu 2013. Program vytváří zastřešující rámec pro všechny politiky EU v oblasti životního prostředí od současnosti do roku 2020. Vychází ze stávající strategie Evropa 2020, která zdůrazňuje udržitelný růst jako jednu ze tří klíčových priorit a účinné využívání zdrojů jako jednu z hlavních iniciativ.

Tento program životního prostředí uvádí devět prioritních cílů. Tři z nich se týkají hlavní oblasti činnosti: ochrany přírody, efektivnějšího využívání zdrojů a zavedení nízkouhlíkového hospodářství a ochrany lidského zdraví před environmentálními tlaky. Další čtyři se soustředí na to, jak mohou EU a členské státy spolupracovat na dosažení těchto záměrů, zatímco poslední dva cíle jsou horizontální a zaměřují se na lepší městské prostředí a globální spolupráci.

Sedmý akční plán pro životní prostředí uvádí, jak lze těchto cílů dosáhnout:

- lepším prováděním právních předpisů EU v oblasti životního prostředí,
- špičkovou vědou a výzkumem, aby přijímané politiky vycházely z lepších poznatků,
- širšími a prozíravějšími investicemi zahrnujícími tzv. zelené pobídky a promítajícími environmentální náklady do cen,
- silnější integrací environmentálních otázek do politik ostatních oblastí. ^[27]

2.3 Státní ekologická politika ČR

Po druhé světové válce nastala v Československu nejtěžší industrializace bez jakéhokoliv ohledu k životnímu prostředí. Docházelo také k drastickému rabování všech přírodních zdrojů, bez ohledu na přírodní zdroje. Rychle rostoucí znečištění nebylo vůbec bráno na vědomí. Tato situace byla typická pro padesátá léta a začátek let šedesátých. Problémy byly zatajovány a přiznávány jen jednotlivě. Zlehčoval se jejich význam a na řešení se vynakládaly jen neadekvátně malé prostředky. Stav životního prostředí se neustále zhoršoval snad ve všech oblastech. Existovalo jen několik málo státem povolených a důkladně kontrolovaných „dobrovolných“ organizací, které mohly vyvíjet svou aktivitu jen ve velmi úzce vymezených hranicích. Komunistický režim také nedovolil žádné vážnější kontakty se Západem ani žádné spontánní občanské (grass-root) aktivity, tak důležité pro prosazování zájmů zdravého prostředí v demokratických společnostech. ^[13]

Po roce 1989 se situace značně změnila. Na celostátní úrovni vznikl orgán zvaný Federální výbor pro životní prostředí a na republikové úrovni pak české Ministerstvo životního prostředí. V roce 1990 byla vedoucími představiteli těchto orgánů vydána Modrá kniha, což byla zpráva o stavu životního prostředí po čtyřiceti letech totalitního režimu. Na tuto publikaci navazoval Duhový program, který obsahoval návrhy úkolů k ozdravení a nápravě špatného stavu životního prostředí v ČR.

Po roce 1992 přišel útlum a nebyl přijat žádný významnější ekologický právní předpis. Naproti tomu období od roku 1998 do roku 2002 bylo dosti odlišné. V roce 1998 byl přijat Státní program na ochranu přírody a krajiny ČR, následovaný Státní politikou životního prostředí v roce 1999 a 2001, které byly ještě navíc doplněny o Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice z roku 2000. Následující období let 2000–2002 představovalo nebývalý rozvoj českého práva životního prostředí, ovlivněný hlavně rychlou harmonizací tohoto úseku s právem životního prostředí Evropských společenství.

V roce 2004–2010 vycházela Státní politika České republiky z Šestáho akčního programu EU, zmíněného výše. ^[12]

Nová Státní politika životního prostředí České republiky (2012–2020) vymezuje plán na realizaci efektivní ochrany životního prostředí v České republice do roku 2020. Hlavním cílem, je zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí pro občany žijící v České republice, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak ke zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově.

Státní politika životního prostředí je zaměřena na tyto oblasti:

- ochrana a udržitelné využívání zdrojů,
- ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší,
- ochrana přírody a krajiny,
- bezpečné prostředí.

Ministerstvo životního prostředí zahájilo tento rok přípravu nového dokumentu vzhledem k tomu, že se blíží konec aktuální Státní politiky životního prostředí České republiky. Tento dokument naváže na dosavadní úsilí o zlepšení a ochranu životního prostředí a zohlední nové výzvy a stanoví cíle do roku 2030, popř. 2050. ^[14]

3 SPRÁVNÍ ORGÁNY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly Správní orgány v oblasti životního prostředí

Cílem této kapitoly je popsat druhy a funkce správních orgánů odpovědných za ochranu životního prostředí. Vymežit roli ministerstev a dalších státních institucí v oblasti environmentu.

Podle Ústavy České Republiky (ústavní zákon č.1/1993 Sb.) je státní moc rozdělena na zákonodárnou, soudní a výkonnou.

3.1 Zákonodárné orgány

Zákonodárné orgány přijímají zákony, a to nejen specializované na ochranu prostředí, ale i jiné obecné a průřezové, které svými ustanoveními chrání životní prostředí. Zákonodárná moc přísluší Parlamentu ČR (čl. 15/1,2 Ústavy ČR), a to Poslanecké sněmovně a Senátu. Komory zřizují jako své orgány výbory a komise (čl. 31/1 Ústavy). Problematika životního prostředí spadá do kompetence **Výboru pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí**.

Návrhy zákonů se podávají poslanecké sněmovně. Návrh zákona může podat sám poslanec, nebo skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku (čl. 41/1,2 Ústavy). Vláda má právo vyslovit svůj názor ke všem návrhům zákonů (č. 78 Ústavy). Další pravomocí Parlamentu je proces ratifikace mezinárodních smluv.^[15]

3.2 Soudy

Právní demokratický stát je bez nezávislé justice nepředstavitelný. Soudy garantují nezávislou kontrolu státních činností a přispívají tím k ochraně občanských práv a svobod. Soudní řízení před nezávislým soudem garantuje věcně správný a spravedlivý rozsudek.^[42]

Dle sdělení č. 209/1992 Sb. čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících „*má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.*“ Soudy lze tedy obecně definovat jako nezávislé nestranné státní orgány, představující jednu složku moci ve státě.^[23]

Do soustavy obecných soudů se řadí:

- Nejvyšší soud,
- Nejvyšší správní soud,
- vrchní, krajské, okresní soudy.

Obecné soudy mají následující pravomoci:

- občanskoprávní pravomoc,
- trestněprávní pravomoc,
- správní soudnictví.

Specifické postavení má Ústavní soud z pohledu kontroly ústavnosti rozhodnutí orgánů veřejné moci a soudní kontroly zákonnosti normativních správních aktů.^[17]

3.3 Výkonné orgány

Moc výkonnou realizují orgány činné v trestním řízení, orgány veřejné správy a veřejnoprávní korporace.

3.3.1 Orgány činné v trestním řízení

Orgány činnými v trestním řízení jsou ve smyslu zákona č.273/2008 Sb. o Policii České republiky, Policie ČR ve smyslu zákona č.283/1993 Sb., o Státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, Státní zastupitelství.

3.3.2 Orgány veřejné správy a veřejnoprávní korporace

Veřejná správa představuje výkon státní moci podzákonou a nařizovací činností, jakož i stupňovitě uspořádanou soustavu příslušných orgánů. Veřejná správa se dělí z hlediska působnosti na orgány státní správy a veřejnoprávní korporace. Státní orgány bývají zřízeny zákonem. Zákon, který správní orgán zřizuje, současně vymezuje jejich působnost a pravomoc. Pravomocí státního orgánu rozumíme souhrn oprávnění, jimiž je správní orgán vybaven, a právních povinností, jež jsou správnímu orgánu uloženy. Působností správního orgánu se potom rozumí předmět, obsah a rozsah jeho činnosti, tj. okruh otázek, které správní orgán řeší.

Při tvorbě a ochraně životního prostředí se veřejná správa prosazuje různými formami činnosti orgánů veřejné správy.^[17]

Pravomoc orgánů veřejné správy se realizuje:

- vydáváním nařízení nebo příbuzných abstraktních aktů,

- vydáváním správních (tj. konkrétních) aktů,
- uzavíráním veřejnoprávních smluv,
- výkonem rozhodnutí (exekucí) správním dozorem.

Kromě státních orgánů mají ještě určité úkoly v oblasti veřejné správy veřejnoprávní korporace. U veřejnoprávních korporací jde vždy o právnické osoby. Vykonávají úkoly ve veřejném zájmu. Zřizují se zákonem. Dělíme je na veřejnoprávní korporace území (obce, kraje) a veřejnoprávní korporace zájmové (Komora veterinárních lékařů, Agrární komora apod.). U veřejnoprávních korporací má význam rozlišení působnosti na samostatnou a přenesenou. Samostatná působnost zahrnuje část veřejné správy odlišnou od státní správy. Je výrazem práva na samosprávu, které náleží územním nebo zájmovým veřejnoprávním korporacím. Zahrnuje spravování těch záležitostí, které jsou v zájmu územní nebo zájmové veřejnoprávní korporace a jejich občanů nebo jejich členů. Přenesená působnost zahrnuje státní správu.

Právní postavení úředních správních orgánů je upraveno v Ústavě ČR a v návaznosti na ni zákonem ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Ústřední orgány státní správy zaujímají na svých úsecích působnosti klíčovou úlohu, pokud se jedná o vytváření základních politik, koncepčních a programových dokumentů, přípravu právních předpisů, mezinárodních spoluprací, koordinaci ostatních orgánů veřejné správy, ale i o odborné, finanční a technické zabezpečení.^[17]

3.3.3 Orgány veřejné správy na republikové úrovni

Vláda republiky jako orgán státní správy s všeobecnou působností

Vláda řídí, kontroluje a sjednocuje činnost ministerstev, má všeobecnou působnost. Skládá se z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů. Projednává a schvaluje návrhy jednotlivých zákonů.

Vláda ve vztahu k ochraně životního prostředí ve smyslu platné právní úpravy zejména:

- schvaluje dlouhodobé koncepční materiály (surovinová, dopravní, energetická politika),
- vydává ve smyslu čl. 78 Ústavy nařízení vlády,
- předkládá Poslanecké sněmovně návrhy zákonů – k tomu je zřízená Legislativní rada vlády,
- má zmocnění k vydávání ostatních právních předpisů pro ministerstva a jiné ústřední orgány (§79 odst. 3 Ústavy),
- schvaluje politiku územního rozvoje,

- prohlašuje nařízení kulturní památky za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany podle zákona č. 20/1987 Sb., o stání památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, prohlašuje nařízením území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popř. archeologických nálezů, jako celek za památkovou rezervaci a stanoví podmínky její ochrany,
- uděluje souhlas s vystavováním, zapůjčením nebo vývozem národních kulturních památek do zahraničí,
- má zmocnění k vydávání ostatních právních předpisů pro ministerstva a jiné úřední orgány (§ 79 odst. 3 Ústavy),
- schvaluje politiku územního rozvoje,
- povoluje ve smyslu ustanovení § 43 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, výjimky ze zákazu ve zvláště chráněných územích,
- vyhláší nouzový stav (dle ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, ve znění pozdějších předpisů), apod. ^[17]

Ministerstvo životního prostředí České republiky

Ministerstvo životního prostředí je nejvyšším správním orgánem na ochranu přírody a životního prostředí v České republice.

Ministerstvo životního prostředí bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.

Ministerstvo životního prostředí je ústředním orgánem státní správy pro následující oblasti:

- ochrana přirozené akumulace vod, ochrana vodních zdrojů a ochrana jakosti podzemních a povrchových vod,
- ochrana ovzduší,
- ochrana přírody a krajiny,
- oblast provozování zoologických zahrad,
- ochrana zemědělského půdního fondu,
- výkon státní geologické služby,
- ochrana horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod,
- geologické práce a ekologický dohled nad těžbou,
- odpadové hospodářství,

- posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí (EIA), včetně těch, které přesahují hranice státu.

Je také ústředním orgánem státní správy pro myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích a ústředním orgánem státní správy pro státní ekologickou politiku, pro systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb a pro program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS). Ministerstvo působí jako ústřední vodoprávní úřad.

K zabezpečení a kontrolní činnosti vlády České republiky Ministerstvo životního prostředí koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy České republiky.^[3]

Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství je z pohledu ochrany životního prostředí ústředním orgánem ve věcech:

- veterinární péče,
- rostlinolékařské péče,
- ochrany zvířat proti týrání,
- ochrany práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat,
- zemědělství (s výjimkou ochrany zemědělského půdního fondu),
- vodního hospodářství (s výjimkou ochrany přirozené akumulace vod, ochrany vodních zdrojů a jakosti povrchových vod a podzemních vod),
- potravinářského průmyslu,
- lesů, myslivosti a rybářství mimo národní parky.^[17]

Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury rozhoduje zejména o ochraně a péči kulturních památek. Ministerstvo zejména:

- prohlašuje věci a jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti za kulturní památky a rozhoduje zrušení tohoto prohlášení,
- může prohlásit území sídelního útvaru nebo jeho částí s menším podílem kulturních památek za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany,

- potvrzuje význam nálezu kulturně cenného předmětu, detailu stavby nebo archeologického nálezu, k němuž dojde během provádění stavby (srov. § 176 stavebního zákona). Na základě tohoto potvrzení může stavební úřad změnit nebo zrušit vydané stavební povolení. ^[17]

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo průmyslu a obchodu je ústředním orgánem pro:

- státní surovinovou politiku – rozhoduje o odpisu zásob vyhrazených ložisek nerostů, vyjadřuje se k návrhům na stanovení dobývacího prostoru, po dohodě s Ministerstvem životního prostředí rozhoduje o střetu zájmů při těžební činnosti,
- obchodní politiku (ochrana spotřebitele),
- využívání nerostného bohatství,
- energetiku, teplárenství, plynárenství,
- sběrné suroviny, kovový odpad,
- technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví.

Ministerstvu je podřízena Česká energetická inspekce, Česká obchodní inspekce, Puncovní a Licenční úřad.

Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj rozhoduje zejména ve věcech:

- územních plánování a stavebního řádu,
- rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutím krajských úřadů,
- zabezpečuje informační metodickou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, městům, obcím a sdružením,
- zajišťuje zapojení těchto celků do evropských regionálních struktur. ^[17]

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví je zaměřeno na oblast zdravotní péče, stará se o:

- dohlížení na vytváření zdravých životních podmínek v různých oblastech (jako je např. výstavba, těžba nerostů, zemědělství, potravinářství, vodní hospodářství apod.),
- ochranu veřejného zdraví,
- ochranu a využívá přírodních léčivých zdrojů a přírodních minerálních vod,
- zdravotnický informační systém.
- Součástí ministerstva je Český inspektorát lázní a zřidel, v ministerstvu je zřízena funkce hlavního hygienika. ^[17]

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK) je správní úřad, který je podřízený Ministerstvu životního prostředí a vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny.

- zajišťuje výkon státní správy na území chráněných krajinných oblastí (kromě CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce), národních přírodních rezervací a národních přírodních památek,
- zpracovává plány péče o svěřená chráněná území a zajišťuje jejich realizaci,
- spravuje pozemky určené pro ochranu přírody (plocha 11,7 tisíc hektarů),
- administruje finanční nástroje zaměřené na obnovu a údržbu krajiny,
- zpracovává dokumentaci územního systému ekologické stability krajiny nadregionálního významu na celém území ČR,
- posuzuje a vyplácí újmy vlastníkům či nájemcům za ztížení zemědělského nebo lesnického hospodaření,
- připravuje záchranné programy ohrožených druhů a zajišťuje jejich koordinaci a realizaci,
- odpovídá za přípravu a vymezení soustavy Natura 2000 v ČR,
- dokumentuje stav přírody a krajiny (např. viz Nálezová databáze ochrany přírody, mapování biotopů, monitoring biotopů), vede Informační systém ochrany přírody,
- zajišťuje odbornou podporu veřejné správě,
- působí jako tuzemský vědecký orgán Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) a znalecký ústav,
- věnuje se práci s veřejností a vydává časopis Ochrana přírody (od roku 1946),

- poskytuje odbornou a expertní podporu Ministerstva životního prostředí v mezinárodních agendách včetně zastupování státu před Evropskou komisí. ^[18]

Česká inspekce životního prostředí

Česká inspekce životního prostředí (dále jen ČIŽP) je odborný orgán, který byl zřízen Ministerstvem životního prostředí ČR v roce 1991 zákonem č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa.

ČIŽP vykonává činnost v pěti oblastech, a to v:

- ochraně ovzduší,
- ochraně vod,
- odpadovém hospodářství,
- ochraně přírody,
- ochraně lesa.

Přehled činností ČIŽP:

- dozírá na dodržování právních předpisů na ochranu životního prostředí a rozhodnutí správních orgánů,
- ukládá opatření k nápravě zjištěných nedostatků,
- ukládá sankční opatření za nedodržování zákonů životního prostředí,
- kontroluje obchod a nakládání s ohroženými druhy živočichů, rostlin a výrobků z nich (nelegálně získané jedince a předměty odebírá),
- omezuje, případně zastavuje provozy, pokud vážně ohrožují životní prostředí,
- podílí se na řešení starých ekologických zátěží,
- řeší podněty občanů i právnických osob,
- poskytuje informace na základě žádostí ve smyslu platných zákonů,
- informuje veřejnost i sdělovací prostředky a orgány státní správy o údajích o životním prostředí, které získává při inspekční činnosti,
- vypracovává stanoviska pro jiné orgány státní správy,
- podílí se na řešení havárií v oblasti životního prostředí,
- spolupracuje s inspekčními orgány zemí Evropské unie a sítí inspekčních orgánů EU,
- stanovuje poplatky za vypouštění odpadních vod a odběr podzemních vod. ^[19]

Státní fond životního prostředí

Státní fond životního prostředí ČR byl zřízen zákonem č. 388/1991 Sb., na který navazují prováděcí předpisy – Statut Fondu, Jednací řád Rady Fondu, Směrnice Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků z Fondu a Přílohy Směrnice. Ty upravují podmínky pro poskytování podpory pro příslušné období.

Správce Fondu je Ministerstvo životního prostředí České republiky. O použití finančních prostředků Fondu rozhoduje ministr na základě doporučení Rady Fondu jako poradního orgánu. V návaznosti na vydaná Rozhodnutí ministra životního prostředí o poskytnutí podpory zajišťuje administraci příspěvků Kancelář Fondu.

V čele Fondu stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr životního prostředí.

Fond zajišťuje kompletní agendu týkající se poskytování finančních podpor (dotací, půjček apod.). Prostředky čerpá z vlastních zdrojů, ze státního rozpočtu nebo ze zdrojů Evropské unie pro oblast životního prostředí.

Hlavní činnosti:

- konzultace a poradenství,
- příjem žádostí o podporu,
- vyhodnocování žádostí a příprava návrhů pro jednání Rady Fondu a rozhodnutí ministra,
- smluvní agenda pro poskytování podpory, agenda smluvního ručení za poskytované půjčky,
- uvolňování finančních prostředků příjemcům včetně průběžného sledování použití prostředků,
- závěrečné vyhodnocování projektů a dosažených ekologických efektů, sledování návratnosti půjček,
- případné stanovování a vymáhání sankcí při nedodržení smluvních podmínek nebo porušení rozpočtových pravidel. ^[20]

3.3.4 Orgány stráže

Stráž přírody ustanovuje orgán ochrany přírody podle místa výkonu činnosti. Tím je místně příslušná Správa chráněné krajinné oblasti, Správa národního parku nebo krajský úřad. Funkce stráže přírody je zejména dobrovolná, v některých velkoplošných zvláště chráněných územích však fungují i profesionální strážci přírody.

Stráž přírody může být ustanovena fyzická osoba, která je občanem České republiky, je starší 21 let, nebyla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, má způsobilost k právním úkonům,

je zdravotně způsobilá, prokázala znalost práv a povinností stráže přírody podle tohoto zákona a znalost souvisejících předpisů, složila před ustanovujícím úřadem slib tohoto znění: *"Slibuji, že jako stráž přírody budu s největší pečlivostí a svědomitostí plnit povinnosti při kontrole dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny, že budu při výkonu této činnosti dodržovat právní předpisy a nepřekročím oprávnění příslušející stráži přírody"*.^[31]

Orgány stráže mají své kompetence upraveny v některých složkových zákonech na ochranu životního prostředí a dle trestního zákona je jím svěřena pravomoc veřejného činitele.

Stráže (lesní, přírody, myslivecká, rybářská):

- nejsou orgány státní správy, ale zajišťují určité činnosti pro stát a v jeho zájmu,
- disponují kontrolními informačními a výchovnými pravomocemi,
- jedná se o dobrovolné pracovníky, kteří se prokazují služebními průkazy,
- stráže nemohou k prosazení svých oprávnění využít žádných donucovacích prostředků,
- zjišťují totožnost osob, které porušují právní předpisy,
- ukládají a vybírají blokové pokuty za přestupky,
- mají oprávnění vstupovat při výkonu své činnosti na cizí pozemky,
- mohou zadržet ke zjištění totožnosti osobu, kterou přistihnou při porušování právních předpisů a odevzdat ji orgánům Policie ČR, příp. mohou požadovat součinnost nebo pomoc orgánů Policie ČR.^[17]

4 SYSTÉM OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly Systém ochrany životního prostředí

Cílem této kapitoly je vymezit právní základy a principy ochrany životního prostředí. Obsáhnout nejdůležitější zákony, které se nejenom podílejí, ale i přispívají ochraně životního prostředí.

4.1 Právní základy a hlavní principy ochrany životního prostředí

Ochrana životního prostředí je projevem snahy o uchování jeho příznivého stavu před nešetrnými nebo i zbytečnými zásahy člověka, popř. před ničivým působením přírodních sil, ale též snahy o tvorbu jeho nové kvality, která se promítá jak do odstraňování ekologických škod z minulosti, tak do celého dalšího procesu využívání přírodních zdrojů. Jedním z hlavních prostředků ochrany životního prostředí je právo. Jako takové je v ochraně sice nezastupitelné, ale samo, bez spolupůsobení ostatních mimoprávních prostředků ochrany, nemůže zajistit dosažení sledovaných cílů.

V právu se ochrana životního prostředí uskutečňuje prostředky pro něj typickými, jako jsou především zákazy, příkazy a omezení pro chování adresátů právních norem, na něž navazují prostředky právní odpovědnosti, sloužících k prosazení těchto norem. Spolu s administrativními prostředky ochrany se však uplatňují též právními normami upravené prostředky ekonomické.

Pro tvorbu a aplikaci právních norem v ochraně životního prostředí je důležité zjištění, že právo zde zasahuje do oblasti společenských vztahů, které podléhají působení přírodních zákonů a musí proto vycházet z poznatků různých vědních oborů, aby mohlo přinést pro životní prostředí očekávaný účinek. Stejně tak je nutné si uvědomit, že existují různé ekonomické, technické a jiné překážky, pro které ještě nelze v současné době zakázat vše, co životní prostředí ohrožuje nebo poškozuje, a proto je úkolem práva v těchto případech jen omezit působení negativních vlivů na únosnou a dosažitelnou míru. Při stálosti určitých principů ochrany životního prostředí jsou tak právní normy ochrany v procesu vývoje, který je závislý především na řadě různých faktorů mimo oblast práva. Ovšem i v právu samotném si specifika (zvláštnosti) ochrany životního prostředí vyžadují hledat a volit určité netradiční přístupy a prostředky, z nichž některé se objevily již v platných právních normách, jako je např. náprava ekologické újmy, posuzování vlivů na životní prostředí aj. ^[16]

Vznikla-li nutnost ochrany životního prostředí jako důsledek zostřujícího se rozporu mezi ekonomickým a ekologickým vztahem člověka k přírodě, pak se od práva očekává, že svým dílem přispěje k jeho odstranění nebo alespoň zmírnění, což není nic jiného než zajišťování požadavku na trvale udržitelných způsobů rozvoje (života).

Právo životního prostředí, je právní disciplína, která se začala utvářet teprve v posledních desetiletích jako projev potřeby komplexně, systematicky a v širších souvislostech zkoumat právní normy a prostředky ochrany životního prostředí a získané poznatky pak využívat pro potřeby legislativy a aplikační praxe, ve výchovném procesu i pro další výzkum. V tomto pojetí se objevuje právo životního prostředí ve všech vyspělých zemích světa.

Významným znakem tohoto práva je proces jeho internacionalizace, který souvisí s rostoucím počtem mezinárodních smluv, uzavíraných za účelem ochrany životního prostředí a s jejich promítáním do norem vnitrostátních.

Prameny práva životního prostředí představuje v současné době početný soubor právních norem obsažených v právních předpisech, které se výlučně nebo alespoň převážně věnují ochraně životního prostředí, jako je např. zákon o životním prostředí, zákon o posuzování vlivu na životní prostředí, zákon o ovzduší a další, nebo v právních předpisech, které spolu s úpravou jiných vztahů obsahují též normy na ochranu životního prostředí, jako je např. zákon o péči o zdraví lidu, stavební zákon, občanský zákoník, trestní zákon a další. ^[16]

Podle zvoleného systému práva životního prostředí můžeme základní zákony, k nimž pak lze přičíst předpisy vydané k jejich provedení, rozdělit do následujících skupin: ^[12]

4.1.1 Zákony obecného základu práva životního prostředí

- **Ústava ČR**

Ústava ČR, ústavní zákon č. 1/1993 Sb. vyjadřuje již v samotné Preambuli povinnost státu chránit zděděné přírodní bohatství a čl. 7 Ústavy uvádí, že „*stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství*“. ^[1]

S ochranou přírody se tak i sama Ústava nesměle hlásí k ochraně životního prostředí. Více pak činí v čl. 3, kde prohlašuje Listinu základních práv a svobod za součást ústavního pořádku ČR. ^[16]

- **Listina základní práv a svobod**

V Listině základních práv a svobod (Usnesení č. 2/1993 Sb.) se k životnímu prostředí přímo vztahuje čl. 35, který za jedno ze základních práv občana prohlašuje právo na příznivé životní prostředí, a to spolu s právem na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Současně zakazuje komukoliv ohrožovat nebo poškozovat životní prostředí ve větší míře, než to dovoluje zákon. Z tohoto hlediska je rovněž významný čl. 11 odst. 3, který zakazuje zneužití vlastnického práva na úkor práv druhých a v rozporu se zákonem chráněnými zájmy s tím, že jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Uvedená ustanovení Listiny navazují na prohlášení její preambule, v němž se připomíná odpovědnost za osud veškerého života na Zemi vůči budoucím generacím. Pro ochranu životního prostředí jsou významná i jiná ustanovení z Listiny, z nichž je třeba zdůraznit čl. 6 (právo na život), čl. 14 (svoboda pohybu a pobytu), čl. 15 (svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání), čl. 17 (svoboda projevu a právo na informaci), čl. 18 (právo petiční), čl. 19 (právo shromažďovací), čl. 31 (právo na ochranu zdraví) a čl. 34 odst. 2 (právo přístupu ke kulturnímu bohatství), která též vytvářejí určité předpoklady při prosazování účinné ochrany životního prostředí v praxi.^[16]

- **Zákon o životním prostředí č. 17/1992 Sb.**

Zákon o životním prostředí č. 17/1992 Sb., v platném znění, který v § 1 až 10 definuje některé základní pojmy (například životní prostředí, ekosystém, ekologická stabilita, únosné zatížení území, trvale udržitelný rozvoj, přírodní zdroje, znečišťování a poškozování životního prostředí, ochrana životního prostředí, ekologická újma), v § 11 až 19 některé principy či prostředky ochrany (přípustná míra zatížení území, limity znečišťování, předběžná opatrnost, ochrana práv, výchova, osvěta a vzdělání) a v § 17 až 19 některé povinnosti či východiska při ochraně životního prostředí (předcházet znečištění u zdroje, minimalizovat nepříznivé důsledky, poskytovat informace, činit opatření k vrácení hrozby poškození a nezbytná opatření k nápravě). Rovněž se v něm deklarují povinnosti napravit nebo nahradit ekologickou újmu (§27), ukládání pokut a předběžných opatření a používání ekonomických nástrojů k ochraně životního prostředí.^[16]

- **Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí**

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, upravuje podmínky pro zajištění ústavního práva na informace o stavu přírodních zdrojů a stavu životního prostředí.^[16]

4.1.2 Zákony upravující organizaci ochrany životního prostředí

Jedná se zejména o následující předpisy:

- zákon ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v němž se určují ústřední orgány státní správy s konkrétní působností v ochraně životního prostředí (Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, a další), v platném znění,
- zákon ČNR č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,
- zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů,
- zákon ČNR č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR.

4.1.3 Zákony upravující odpovědnost v ochraně životního prostředí

Na úseku deliktů odpovědnosti jsou to:

- trestní zákoník č. 40/2009 Sb.,
- přestupkový zákon č. 250/2016 Sb. (zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich)
- příslušné zvláštní (složkové) předpisy ochrany životního prostředí obsahující odpovědnost právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti za správní delikty.

V odpovědnosti za ztráty na životním prostředí jsou to:

- občanský zákoník v odpovědnosti za škodu,
- zákon o životním prostředí (§ 10 a 27) v odpovědnosti za ekologickou újmu.

4.1.4 Zákony se zvláštními (průřezovými) nástroji ochrany životního prostředí

Tato skupina právních předpisů zahrnuje:

- zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavební řízení (stavební zákon),

- zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí,
- zákon č. 69/2013 Sb., který mění dosavadní zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečištění a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci).

Do této skupiny právních předpisů lze zařadit i ty zákony a další normy, které upravují ekonomické nástroje ochrany životního prostředí, až již jde o daně, poplatky, zálohové systémy, povinná pojištění, finanční rezervy atd. ^[12]

4.1.5 Zákony o ochraně složek životního prostředí a ekosystémů

Do skupiny právních předpisů chránících jednotlivé složky životního prostředí či ekosystémy náleží zejména:

- zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší,
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu,
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči,
- zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a další zákony.

4.1.6 Zákony o ochraně před specifickými zdroji ohrožení životního prostředí

Mezi právní předpisy na úseku ochrany životního prostředí (avšak i lidského života a zdraví) před zdroji ohrožení náležejí zejména následující zákony:

- zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech,
- zákon č. 477/2001 Sb., o obalech,
- zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon),
- zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (chemický zákon),
- zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech),
- zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty,
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

4.1.7 Zákony upravující ochranu životního prostředí při některých zvláštních činnostech

- vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti,
- vyhláška č. č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby
- zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, atd. ^[12]

5 SYSTÉM OCHRANY OVZDUŠÍ

Cíl kapitoly Systém ochrany ovzduší

Cílem této kapitoly je objasnit ochranu ovzduší pomocí základních právních úprav. Kapitola je rozdělena do několika částí, první část pojednává o ochraně ovzduší před vznášením znečišťujících látek a o zdrojích nečištění, vysvětluje všeobecnou a zvláštní ochranu ovzduší pomocí nástrojů právní regulace. Druhá část pojednává o ochraně ozónové vrstvy a třetí část se věnuje ochraně klimatického systému Země.

Ochrana ovzduší, ozónové vrstvy a ochrana klimatického systému Země patří bezpochybně k jedné z nejdůležitějších částí ochrany životního prostředí vůbec. Je důležité, aby spolu všechny složky fungovaly přirozeně a v rovnováze, aby nedocházelo k jejich znečištění.

5.1 Základní právní úprava oblasti ochrany ovzduší

Cílem právní úpravy ochrany ovzduší, jak již bylo zmíněno částečně výše, je ochrana vnějšího ovzduší a ozónové vrstvy, omezování příčin znečišťování, zmírňování následků znečišťování a ochrana klimatického systému Země.

Velký důraz je také kladen na prevenci znečišťování. V ochraně ovzduší je zvláště důležitá i zásada přípustné míry znečišťování životního prostředí, která je zajišťována systémem limitů znečišťování ovzduší. Neméně důležitou součástí je zásada informovanosti, která se vztahuje jak na orgány veřejné správy, tak k samotným znečišťovatelům.

Mezi významné zákony patří:

- zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů,
- zákon č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů, upravující ekonomické nástroje na úseku ochrany klimatického systému Země, ve znění zákonů č. 212/2006 Sb. a č. 315/2008 Sb.
- zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění zákona č. 175/2002, 320/2002, 193/2003, Sb., atd. ^[22]

V české právní úpravě jsou zahrnuty požadavky stanovené pro oblast ochrany ovzduší početnými předpisy Evropského společenství, které se Česká republika zavázala dodržovat. ^[22]

Jedná se o následující předpisy:

- **Úmluvu o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států (Ženeva, 1979)**

Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států patří k významným nástrojům prevence přenosu znečišťování ovzduší na velké vzdálenosti. Úmluva má rámcový charakter, smluvní omezování znečišťování ovzduší je realizováno prostřednictvím protokolů, které jsou k úmluvě postupně přijímány.

- **Úmluvu na ochranu ozónové vrstvy (Vídeň, 1985) a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (1987)**

Vídeňská úmluva byla sjednána za účelem ochrany lidského zdraví a životního prostředí proti nepříznivým účinkům lidské činnosti, které mění nebo nějakým negativním způsobem ovlivňují ozonovou vrstvu. Konkrétní závazky naplňující cíl stanovený ve Vídeňské úmluvě jsou upraveny prováděcím Montrealským protokolem o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Cílem Protokolu je přijímat a realizovat celosvětová opatření na vyloučení výroby a spotřeby téměř 100 regulovaných látek, které ozonovou vrstvu poškozují.

- **Úmluvu o změně klimatu (Rio de Janeiro, 1992)**

S probíhající změnou klimatu obsahuje úmluva rámec mezinárodních vyjednávání o možném řešení problémů spojených s probíhající změnou klimatu, tato vyjednávání obsahují problematiku snižování emisí skleníkových plynů, vyrovnávání se s negativními dopady změny klimatu i finanční a technologickou podporu rozvojovým zemím. ^[3]

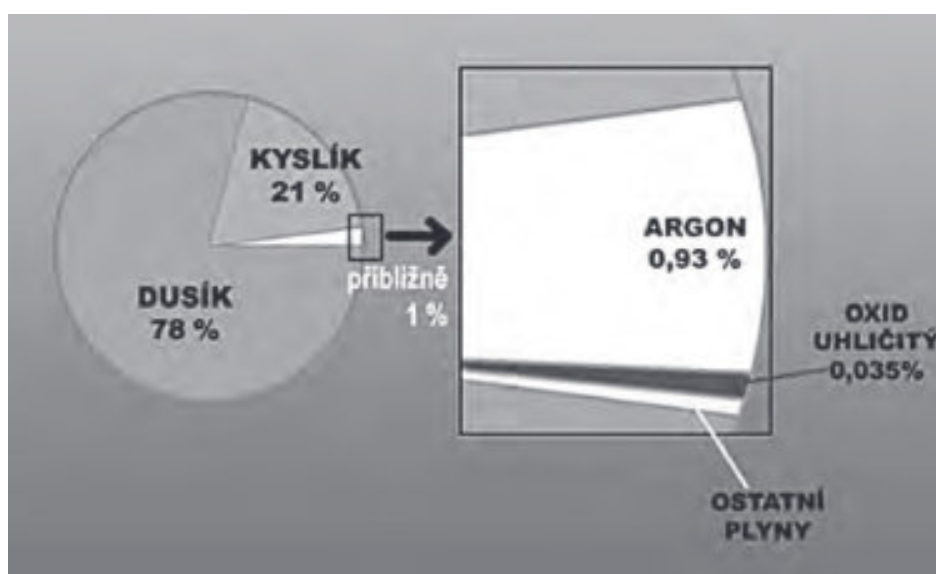

5.2 Ochrana ovzduší před vnášením znečišťujících látek

5.2.1 Základní pojmy

Ovzduší

Ovzduším se rozumí plynný obal Země (atmosféra). Atmosféra se skládá z různých látek – 78% dusík, 21% kyslík, 0,93% argon, 0,035% oxid uhličitý a zbývající část zaujímají drobné tuhé částice, metan, hélium, neon, krypton a další.

Obrázek 5.: Chemické složení atmosféry (objemová procenta) ^[21]

Ovzduší neobsahuje pouze látky, které se v něm vyskytují přirozeně, ale obsahuje také látky, které se do ovzduší dostávají uměle, důsledkem lidské činnosti. ^[21]

Znečišťující látka

V zákoně o ovzduší je v § 2 znečišťující látka definována jako „každá látka, která svou přítomností v ovzduší má nebo může mít škodlivé účinky na lidské zdraví nebo životní prostředí anebo obtěžuje zápachem“. ^[32]

Seznam znečišťujících látek je uveden v příloze č. 1 vyhlášky č. 205/2009 Sb.

5.2.2 Zdroje znečištění ovzduší

Zdroje znečištění ovzduší se dělí do 2 skupin, a to:

- **Stacionární zdroj znečištění**

Stacionární zdroj znečištění je ze zákona (§ 2 písm. e) definován jako:– „ucelená technicky dále nedělitelná stacionární technická jednotka nebo činnost, které znečišťují nebo by mohly znečišťovat,

nejde-li o stacionární technickou jednotku používanou pouze k výzkumu, vývoji nebo zkoušení nových výrobků a procesů“.

Definice zdůrazňuje, že se jedná o nejmenší, dále nedělitelnou technickou jednotku, resp. jednotku, kterou již není možné dělit na další stacionární zdroje. K této nejmenší nedělitelné jednotce jsou pak přiřazeny veškeré technické jednotky a stavby, které nejsou samostatným zdrojem znečištění, ale jsou nezbytné pro provoz stacionárního zdroje nebo s ním souvisí. Je třeba také zdůraznit, že dle definice může být stacionárním zdrojem i činnost, která znečišťuje (nebo může znečišťovat).

Na několika místech v zákoně se pracuje s pojmem „provozovna“, přičemž zákon tento pojem nijak nedefinuje, pouze odkazuje v poznámce pod čarou na ustanovení obchodního zákoníku (§ 7 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník). Tzn., že provozovnou podle nového zákona o ochraně ovzduší se rozumí provozovna ve smyslu obchodního zákoníku. Některé nástroje nového zákona (např. emisní stropy) jsou vázány právě na provozovnu, nikoli na jednotlivé stacionární zdroje.

V tomto pojetí je pak stacionárním zdrojem např. kotel včetně odvodu spalin, čištění spalin, kontinuálního měření a komína.

Stacionární zdroje se dělí podle typu činnosti a podle velikosti zdroje (množství určitých emitovaných látek ze stacionárního zdroje) na zdroje vyjmenované v příloze č. 2 k zákonu č. 201/2012 Sb., u nichž se předpokládá významný vliv na kvalitu ovzduší a zdroje nevyjmenované (zdroje neuvedené v příloze č. 2, z hlediska vlivu na kvalitu ovzduší méně významné, označované též jako „malé“ zdroje).^[32]

• **Mobilní zdroje znečištění ovzduší**

Tyto zdroje znečištění jsou dle platného zákona o ovzduší (§ 2 písm. f) definována následovně jako: *„samohybná a další pohyblivá, případně přenosná technická jednotka vybavená spalovacím motorem, pokud tento slouží k vlastnímu pohonu nebo je zabudován jako nedílná součást technologického vybavení“.*

Jde zejména o:

- dopravní prostředky (silniční vozidla, drážní vozidla a stroje, letadla, plavidla),
- nesilniční mobilní stroje (kompresory, vysokozdvíhací vozíky, zemědělské a lesnické stroje, sněžné pluhy a skútry, buldozery, atd.),
- přenosná nářadí vybavená spalovacím motorem (sekačky, pily, sbíječky, atd.).^[32]

5.2.3 Obecná ochrana ovzduší

Stejně jako v předchozí právní úpravě se v ochraně ovzduší uplatňují jak nástroje koncepční, tak administrativněprávní a ekonomické. Na rozdíl od předchozí právní úpravy se v zákoně již neobjevuje úprava ochrany proti zápachu a světelnému znečištění.

- **Nástroje koncepční**

Národní program snižování emisí ČR

Národní program snižování emisí ČR (§ 8) je základním koncepčním nástrojem ochrany kvality ovzduší. Jeho cílem je snížení celkové úrovně znečištění a znečišťování ovzduší.

Zpracovává jej MŽP, a to nejméně jednou za 4 roky, schvaluje jej vláda.

- **Nástroje administrativněprávní**

Standardy ochrany ovzduší, tj. imisní limity, emisní limity, emisní stropy, technické podmínky provozu, přípustná tmavost kouře

Standardy jsou nejvýznamnějšími administrativně právními nástroji ochrany ovzduší. Imisní limity jsou nástrojem pro určování přípustné úrovně znečištění ovzduší (§ 3), emisní limity, emisní stropy, technické podmínky provozu a přípustná tmavost kouře jsou nástroji pro určování přípustné úrovně znečišťování ovzduší (§ 4).

- **Imisní limity** (§ 2 písm. k)) a přípustné četnosti jejich překročení jsou stanoveny v příloze č. 1. Jsou závazné pro orgány ochrany ovzduší při výkonu jejich působnosti.
  - **Emisní limity** (§ 2 písm. i)) se dělí na *obecné* (stanovené prováděcím právním předpisem) a *specifické* (stanovené buď prováděcím právním předpisem, nebo v povolení provozu stacionárního zdroje, přičemž specifický emisní limit stanovený v povolení nesmí být stejný nebo vyšší než specifický emisní limit stanovený prováděcím právním předpisem). Pokud je pro stacionární zdroj stanoven specifický emisní limit, nevztahují se na něj obecné emisní limity. Emisní limity jsou závazné pro provozovatele zdroje.
- **Správní akty v ochraně ovzduší (stanoviska, závazná stanoviska a povolení provozu)**

Orgány ochrany ovzduší vydávají (§ 11):

- stanoviska k nástrojům koncepční fáze územního plánování (MŽP k politice územního rozvoje a zásadám územního rozvoje, KÚ k územnímu plánu a regulačnímu plánu),

- závazná stanoviska (MŽP k umístění stavby pozemní komunikace či parkoviště překračujících stanovené limity, KÚ k umístění stavby a stavbě stacionárního zdroje uvedeného v příloze č. 2, obecní úřad s obecně rozšířenou působností k umístění stavby, stavbě a k řízení o vydání kolaudačnímu souhlasu stacionárního zdroje neuvedeného v příloze č. 2),
- povolení provozu (KÚ pro stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2), které je samostatným rozhodnutím, pokud není nahrazeno integrovaným povolením dle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, a obsahuje závazné podmínky pro provoz stacionárního zdroje (§ 12 odst. 4).

Závazná stanoviska k umístění stavby vydaná MŽP a KÚ, pokud je již v daném území překročena úroveň některého z imisních limitů nebo by vlivem provozu k jeho překročení došlo, mohou být souhlasná pouze při současném uložení kompenzačních opatření, tj. opatření zajišťujících alespoň zachování dosavadní úrovně znečištění pro danou znečišťující látku.^[32]

- **Povinnosti osob**

Každý provozovatel stacionárního zdroje je povinen plnit povinnosti uvedené v § 17 odst. 1., provozovatel zdroje uvedeného v příloze č. 2 je navíc povinen plnit povinnosti uvedené v § 17 odst. 3.

- **Nástroje ekonomické**

Poplatek za znečištění ovzduší

Poplatek za znečištění (§ 15) je tradičním ekonomickým nástrojem ochrany ovzduší. Poplatníkem je provozovatel zdroje uvedeného v příloze č. 2. Základem poplatku za znečištění je množství emisí ze stacionárního zdroje nebo zdrojů v tunách. Sazby jsou uvedeny v příloze č. 9 (postupné zvyšování až do roku 2022, konečná sazba bude cca desetinásobkem současných sazeb). Výnos z poplatků za znečištění je do roku 2016 včetně příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky. Od roku 2017 je 65 % výnosu z poplatků za znečištění ovzduší příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky, 25 % příjmem kraje, na jehož území se stacionární zdroj nachází, a 10 % příjmem státního rozpočtu. Výnos z poplatků za znečištění, který je příjmem kraje, může být použit jen na financování opatření v oblasti ochrany životního prostředí.

5.2.4 Zvláštní ochrana ovzduší

Nástroji zvláštní ochrany ovzduší jsou programy zlepšování kvality ovzduší, smogová situace nízko emisní zóny.

- **Programy zlepšování kvality ovzduší**

Programy zlepšování kvality ovzduší (§ 9) jsou zvláštní koncepční nástroje určené pro zóny a aglomerace (seznam zón a aglomerací je uveden v příloze č. 3, jedná se o tři aglomerace – Praha, Brno a Ostrava/ Karviná/ Frýdek-Místek – a šest zón – Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko), kde jsou imisní limity překročeny vícekrát, než je stanovený maximální počet překročení. Programy zlepšování kvality ovzduší zpracovává MŽP ve spolupráci s příslušným KÚ nebo OÚ a vydává je MŽP formou opatření obecné povahy. ^[33]

- **Smogová situace**

Smogová situace (§ 10) je stav mimořádně znečištěného ovzduší, kdy úroveň znečištění jednou ze stanovených znečišťujících látek překročí některou z prahových hodnot (dříve „zvláštní imisní limit“) uvedenou v příloze č. 6. Vznik smogové situace a její ukončení vyhláší MŽP (resp. Český hydrometeorologický ústav) ve veřejně přístupném informačním systému a v médiích.

Současně informuje ČIŽP a dotčené KÚ, OÚ a provozovatele stacionárních zdrojů.

Pro stacionární zdroje, které v dané lokalitě významně přispívají k úrovni znečištění, stanoví KÚ v povolení provozu zvláštní podmínky provozu pro případ smogové situace. Po dobu smogové situace je provozovatel povinen tyto podmínky dodržovat.

Je-li to třeba, vydá obec pro případ vzniku smogové situace formou nařízení regulační řád, který obsahuje opatření na omezení provozu silničních motorových vozidel.

- **Nízko emisní zóny**

Nízko emisní zóna (§ 14) je oblast s omezením provozu motorových silničních vozidel spočívajícím v zákazu vjezdu vozidel jiných než stanovených emisních kategorií.

Nízko emisní zónu vyhláší na svém území (či jeho části) obec obecně závaznou vyhláškou, nemusí však jít o zvláště chráněné území, lázeňské místo či obec, v níž došlo k překročení stanovených imisních limitů.

Výjimky ze zákazu vjezdu do nízko emisní zóny stanoví jednak zákon (vjezd do nízko emisní zóny mají dovolen vozidla uvedená v příloze č. 8), jednak ji může (dočasně či trvale) z důvodů

stanovených zákonem na základě žádosti svým rozhodnutím udělit obecní úřad obce, která nízko emisní zónu vyhlásila.

5.2.5 Nápravná opatření a správní delikty

Právní úpravu opatření k nápravě (§ 22) a správních deliktů (přestupky § 23-24, správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob § 25-26) lze označit za standardní. Nejvýznamnějším opatřením k nápravě je rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje. Všechny skutkové podstaty přestupků a správních deliktů jsou skutkové podstaty zvláštní, tedy vztahující se k porušení konkrétní zákonem stanovené povinnosti. Za přestupek lze uložit pokutu do 50 000 Kč, za správní delikt právnických osob a podnikajících fyzických osob do 10 mil. Kč.

5.2.6 Výkon státní správy

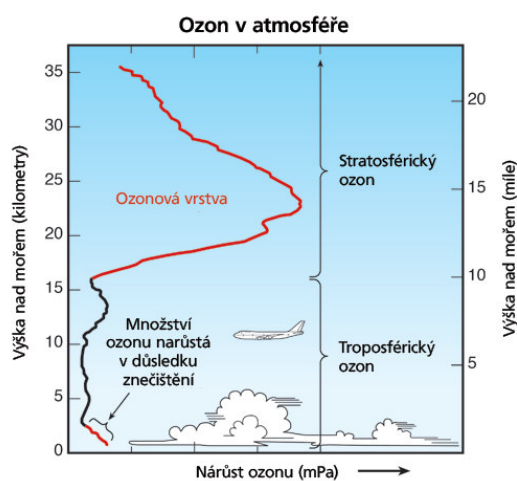
Ústředním orgánem státní správy na úseku ochrany kvality ovzduší je Ministerstvo životního prostředí, dále se na ní podílejí Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo zemědělství, Krajský úřad a Obecní úřad, Česká inspekce životního prostředí, Česká obchodní inspekce a celní úřady.^[33]

5.3 Ochrana ozónové vrstvy

5.3.1 Základní pojmy

Ozónová vrstva (ozón)

Ozón, je plyn, který je součástí atmosféry, vyskytuje se zhruba 15–35 km nad povrchem Země. Představuje ochrannou vrstvu, která nás chrání před pronikáním škodlivé složky ultrafialového záření. V důsledku pronikání freonů do atmosférických výšek dochází ke ztenčování ozónové vrstvy.^[24]

Obrázek 6.: Ozón v atmosféře^[24]

5.3.2 Základní právní úprava

Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu, a fluorovaných skleníkových plynech, je novým adaptačním předpisem k nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009, o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu, a (ES) č. 842/2006, o některých fluorovaných skleníkových plynech.

Oproti předchozí právní úpravě nepřináší tento zákon žádné zásadní změny, jeho přijetí bylo odůvodněno především potřebou legislativně technického oddělení věcně odlišných oblastí právní úpravy.

Zákon je třeba číst společně s oběma výše zmíněnými nařízeními EU. Nařízení č. 1005/2009 definuje základní pojmy (zejm. pojem „regulované látky“, a stanovuje základní povinnosti osob při jejich výrobě a používání (připomeňme, že výroba a uvádění na trh samotných regulovaných látek jsou zakázány a jejich uvádění na trh v zařízeních a výrobcích je podmíněno zvláštním povolením, viz čl. 4 a čl. 5 nařízení).

Nařízení č. 842/2006 se vztahuje na fluorované skleníkové plyny, které nejsou regulovanými látkami, a upravuje jejich používání, uvádění na trh, znovuzískávání a zneškodňování s cílem omezit jejich úniky.

Zákon upravuje některé dílčí otázky, jako jsou zneškodňování a znovuzískávání regulovaných látek (§ 3), některé podmínky provozu zařízení obsahujícího regulované látky (§ 4), označování výrobků a zařízení obsahujících regulované látky (§ 5) a poplatky za regulované látky. Ve vztahu k F-plynům zákon upravuje povinnost označování výrobků a zařízení, které je obsahují.^[33]

5.4 Ochrana klimatického systému Země

5.4.1 Základní pojmy

Klimatický systém

Klimatickým systémem země rozumíme veškerou atmosféru, hydrosféru, biosféru, geosféru a jejich vzájemné působení. Klimatický systém země ovlivňují látky jako je oxid uhličitý, metan, oxid dusný, částečně a zcela fluorované uhlovodíky a fluorid sírový.

Skleníkový efekt/ globální oteplování

V důsledku zvýšené koncentrace oxidu uhličitého a některých dalších plynů (vodní páry, metanu, atd.) v atmosféře dochází k tzv. *skleníkovému efektu*, jenž se projevuje postupným narůstáním průměrných teplot planety, jevem zvaným globální oteplování.

5.4.2 Základní právní úprava

Novým předpisem pro oblast obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů je zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, který ruší první část zákona č. 695/2004 Sb. (tedy tu část, stanovující podmínky obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Důvodem přijetí nové právní úpravy je zásadní změna evropského systému emisního obchodování (EU ETS) pro třetí obchodovací období (2013–2020), spočívající zejména v postupném navyšování podílu povolenek prodávaných prostřednictvím dražeb (aukcí).

Hlavní změnou, kterou zákon přináší, je tedy nový způsob získávání povolenek provozovatelem, který je účastníkem systému obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (definice zařízení viz § 2 písm. a) a příloha č. 1). Povolenky již nejsou přidělovány formou národního alokačního plánu (nový zákon s ním už vůbec nepočítá), ale jsou buď provozovateli přiděleny bezplatně formou rozhodnutí MŽP (§ 10 a násl.), nebo provozovatelem nakoupeny v dražbě povolenek v souladu s předpisy EU (nařízení Komise 7(EU) č. 1031/2010, o harmonogramu, správě a jiných aspektech dražeb povolenek na emise skleníkových plynů).^[33]

Zařízení, kterým bude alespoň část povolenek v období 2013–2020 přidělena zdarma, lze rozdělit do tří skupin:

- **výrobce elektřiny**

Jedná se o výrobce elektřiny (na základě derogace uplatněné ČR získají provozovatelé elektráren či tepláren vyrábějících elektřinu v roce 2013 až 70% povolenek bezplatně, toto množství bude postupně klesat až na 0% v roce 2020).

- **tzv. sektory ohrožené únikem uhlíku**

Jedná se o průmyslová odvětví, jejichž konkurenceschopnost by v důsledku pravidel EU v oblasti ochrany klimatického systému Země mohla být ohrožena, jsou určená rozhodnutím Komise, jedná se např. o výrobu vápna, cementu, železa a oceli či o chemický průmysl, zařízením z těchto sektorů bude 100% povolenek v letech 2013–2020 přiděleno zdarma).

- **další sektory**

Sektory neohrožené únikem uhlíku a výrobce tepla, kteří mohou obdržet až 80% bezplatných povolenek v roce 2013 s poklesem na 30% v roce 2020.

Dle důvodové zprávy k návrhu zákona bude mít ČR v letech 2013 až 2020 k dispozici celkem 645 milionů povolenek, z toho 342 milionů povolenek (54%) bude draženo a 303 milionů povolenek (46%) bude přiděleno zdarma českému průmyslu. Co se týká ceny emisní povolenky, MŽP počítá s lineárním růstem průměrné ceny během trvání obchodovacího období ze 7 EUR/t.CO₂ v roce 2013 na cca 14 EUR/t.CO₂ v roce 2020. ČR by tak během obchodovacího období mohla získat z dražeb povolenek 40 až 120 mld. Kč. Národním správcem rejstříku obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (§ 5) a dražitelem povolenek (§ 7 odst. 4) je operátor trhu s elektřinou založený podle energetického zákona (zák. č. 458/2000 Sb.), tedy společnost OTE, a.s. ^[33]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ODPOVĚDNOST V PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cílem kapitoly odpovědnost v právu životního prostředí

Cílem této kapitoly je popsat právní odpovědnost v ochraně životního prostředí. Nejdříve se soustředíme na odpovědnost a její funkci v obecném právním významu a dále se věnujeme formám odpovědnosti v právu životního prostředí. Hluběji se zabýváme trestně právní odpovědností popsanou v trestním zákoníku, dále občanskoprávní odpovědností za škodu a odpovědností za jiné správní delikty. V neposlední řadě vymezíme pojem ekologická újma a spolu s ní spojenou ekologickou odpovědnost.

6.1 Obecně o právní odpovědnosti a jejich funkcích

Právní odpovědnost má užší význam než výraz odpovědnost v obecném jazyce. Můžeme ji definovat jako „*uplatnění nepříznivých právních následků, stanovených právní normou, vůči tomu, kdo porušil právní povinnost.*“ Právní povinnost může být porušena jak **komisivně** (rušitel se choval způsobem, kterým se chovat nesměl), tak **omisivně** (rušitel se nechoval způsobem, kterým se chovat měl). Smyslem právní odpovědnosti je odstranění důsledků protiprávního jednání a nastolení stavu, který je v souladu s právem. Jedná se o hmotně právní institut, se kterým se můžeme setkat jak v právu veřejném, tak i v soukromém. Zároveň je právní odpovědnost právním vztahem, v němž vzniká odpovědnému subjektu porušením jeho primární povinnosti povinnost sekundární.

Právní odpovědnost plní čtyři hlavní funkce:

- reparační (též kompenzační) – spočívá v odčinění škodlivého následku (např. naturální restitucí uvedením v předchozí stav), je typická u majetkové právní odpovědnosti;
- satisfakční – spočívá v kompenzaci nemajetkové újmy a to formou poskytnutí vhodného zadostiučinění;
- represivní – spočívá v postihu subjektu, který porušil právní povinnost,
- preventivní – spočívá v předcházení porušení právních povinností prostřednictvím hrozby možného uplatnění sankce. ^[25]

6.2 Formy právní odpovědnosti v oblasti ŽP

Ve zcela obecné podobě odpovědnost neexistuje, a to dokonce ani v objektivním právu. Vždy totiž na sebe bere podobu odpovídající charakteru společenských vztahů, které jako jedné z prostředků metody první regulace má chránit. V objektivním právu se pak můžeme setkat s právní odpovědností v několika formách. v podobě majetkoprávní odpovědnosti, odpovědnosti trestně právní, odpovědnosti administrativněsprávní. Na počátku devadesátých let 20. Století se v českém právu objevuje i odpovědnost za ekologickou újmu.^[23]

6.2.1 Trestněprávní odpovědnost v ochraně ŽP

Trestněprávní odpovědnost byla použita v českém trestním právu až v roce 1989, tato forma postihuje ty nejzávažnější delikty, jejichž důsledky ohrožují nebo poškozují životní prostředí. Významnou roli v ochraně životního prostředí má nový trestní zákon.^[23]

Nový trestní zákon č. 40/2009 Sb., nabyt účinnosti od 1. ledna 2010 a trestního práva vnesl mnoho změn. Zákon byl obohacen o zcela novou samostatnou hlavu VIII., která v jednom místě soustřeďuje všechny trestné činy proti životnímu prostředí (tyto trestné činy byly přebrány v původním znění). Avšak s povinností implementovat do vnitrostátního právního řádu povinnosti vyplývající ze směrnice č. 2008/99/ES o trestně právní ochraně životního prostředí, došlo i na novelizaci trestných činů proti životnímu prostředí.

Seznam trestných činů proti životnímu prostředí:

- § 293 poškození a ohrožení životního prostředí,
- § 294 poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti,
- § 294a poškození vodního zdroje,
- § 295 poškození lesa,
- § 297 neoprávněné vypuštění znečišťujících látek,
- § 298 neoprávněné nakládání s odpady,
- § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu,
- § 299 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami,
- § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti,
- § 301 poškození chráněných částí přírody,
- § 302 týrání zvířat,

- § 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti,
- § 304 pytláctví,
- § 305 neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospodářských zvířat,
- § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat,
- § 307 šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin.^[30]

6.2.2 Občanskoprávní odpovědnost (za škodu)

Určité části životního prostředí a není jich málo, mají z občanskoprávního hlediska povahu věcí a tím pádem mohou být předmětem vlastnického práva, popřípadě i dalších majetkových práv. Mohou být tedy součástí majetku jak fyzických tak i právnických osob.

Důsledky různých lidských aktivit mohou mít nepříznivý vliv na tyto části životního prostředí, respektive mají zpravidla podobu zásahu do majetku výše uvedených osob (znehodnocení, ztráta očekávaného navýšení hodnoty, atd.). Tyto nepříznivé důsledky se v majetkoprávních vztazích označují jako „škoda“. Podle tradičního pojetí slova škoda se rozumí v penězích vyjádřitelná újma na majetku. Právo však rozlišuje *škodu skutečnou* (to, oč se majetek poškozeného zmenšil v důsledku nepříznivé/škodné události) a *ušlý zisk* (reprezentující hodnotu, o kterou by se majetek poškozeného pravděpodobně zvýšil nebýt nepříznivé/škodné události).

Jakožto obecný a základní předpis, který upravuje majetkoprávní odpovědnost je Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

6.2.3 Odpovědnost za jiné správní delikty

Subjekty této odpovědnosti mohou být jak právnické, tak fyzické osoby.

- **Jiné správní delikty fyzických osob (fyzických osob nemajících status podnikatel)**

S typem těchto deliktů se setkáváme spíše ojediněle a to ve zvláštních zákonech – např. zákon č. 289/1995 Sb., o lesích. Rozhoduje se o nich podle těchto zvláštních zákonů a jen podpůrně se použije správní řád. Sankcí je vždy pokuta. Tato forma administrativní odpovědnosti se v dnešní době tolik nepoužívá.

- **Jiné správní delikty právnických a fyzických osob se statutem podnikatel**

Jiné správní delikty představují porušení povinností stanovených na ochranu životního prostředí (nebo jeho částí) v řadě zvláštních předpisů. Pro odpovědnost za jiné správní delikty

je charakteristické, že jde o odpovědnost objektivní. Sankcí je pokuta. Její výši stanoví příslušný správní orgán v řízení vedeném podle správního řádu.

6.2.4 Ekologická odpovědnost – odpovědnost za ekologickou újmu

- **Ekologická újma v zákoně č.17/1992 Sb., o životním prostředí**

Na počátku devadesátých let se pojem ekologická újma (forma odpovědnosti), objevila spolu se zákonem č.17/1992 Sb., o životním prostředí. Ten ve svém ustanovení § 10 definuje tento pojem „ztrátu nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.“^[23]

- **Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě**

Zákon č.167/2008 Sb. obsahuje vlastní definici ekologické újmy. Tu popisuje jako „nepříznivou změnu přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, které se může projevit přímo nebo nepřímo.“

Tento zákon jmenovitě uvádí jen omezený okruh částí životního prostředí a ekologickou újmu pak ve vztahu k nim vymezuje:

- U chráněných druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovišť – jako změnu mající závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany takových druhů nebo stanovišť.
- U podzemních nebo povrchových vod včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod – jako změny mající závažný nepříznivý účinek na ekologický, chemický nebo množství stav vody nebo její ekologické potenciál. Neplatí to pro nepříznivé účinky v případech dle vyjmenovaných ustanovení zákona o vodách (§ 23a odst. 4 a 7).
- U půdy – jako změny vzniklé jejím znečištěním představujícím závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj.

S těmito 3 okruhy, zákon vymezuje i řadu pojmů, které společně tvoří kritéria posuzování toho, zda ekologická újma vznikla či nikoliv.

Jedná se o následující pojmy:

- provozní činnost / §1 odst. 2 písm. a) a b) ve spojení s přílohou č. 1 zákona, za předpokladů stanovených § 5 odst. 2/,
- chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin / § 2 písm. b),

- přírodní stanoviště / § 2 písm. c) /,
- stav ochrany chráněného druhu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin / § 2 písm. d) /,
- stav ochrany přírodního stanoviště / § 2 písm. e) /,
- příznivý stav ochrany chráněného druhu volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin / § 2 písm. f) /,
- příznivý stav ochrany přírodního stanoviště / § 2 písm. g) /,
- provozní činností činnost vykonávaná v rámci hospodářské činnosti, obchodu nebo podnikání, bez ohledu na její soukromou či veřejnou povahu nebo na její ziskový či neziskový charakter / § 2 písm. h) /,
- provozovatel (právnícká nebo fyzická osoba vykonávající nebo řídící provozní činnost zařazenou do seznamu provozních činností) / § 2 písm. i) /,
- nápravné opatření ke zmírnění dopadů ekologické újmy, jehož cílem je obnovit, ozdravit nebo nahradit poškozené přírodní zdroje nebo jejich zhoršené funkce anebo poskytnout přiměřenou náhradu těchto zdrojů nebo jejich funkcí / § 2 písm. k) /,
- přírodní zdroj / § 2 písm. l) /,
- funkci přírodního zdroje / § 2 písm. m) /.

Zákon tedy postihuje ekologickou újmu pouze na vybraných složkách životního prostředí. Zahrnuje systém preventivních a nápravných opatření a zavádí objektivní odpovědnost provozovatelů vybraných provozních činností: Ke vzniku odpovědnosti postačuje prokázání příčinné souvislosti mezi provozní činností uvedenou v příloze č. 1 k zákonu a vznikem ekologické újmy, nevyžaduje se prokázání protiprávnosti a zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti. ^[23]

7 KRIMINALITA V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly Kriminalita v oblasti životního prostředí

Cílem této kapitoly je objasnění pojmu ekologická kriminalita a složek působících v této oblasti.

7.1 Ekologická kriminalita

Potřeby naší velké často přespříliš konzumní společnosti jsou obrovské. Spousta lidí považuje vzduch, vodu, rostliny, přírodu za neodmyslitelný standard, který jednoduše je a existuje od pradávna. Ale nemusí tomu být tak navždy, pokud se člověk nezamyslí nad tím, co svým počínáním způsobuje, každý z nás by si proto měl své chování uvědomovat a snažit se životní prostředí zatěžovat co nejméně, dostane se do bludného kruhu, z kterého není cesty ven.

Ničení životního prostředí se rozhodně musí počítat mezi globální problémy lidstva, příčinou tohoto narušení bývá především lidská činnost. Životní prostředí je stále častěji objektem ataků právnických nebo fyzických osob, jejichž důsledkem bývá i nevratné poškození a ničení ovzduší, vod, půdního fondu, fauny i flóry. Jak již bylo uvedeno, některé tyto zásahy jsou natolik intenzivní, že je lze označit za trestné činy.

Trestné činy proti životnímu prostředí jsou v současné době společensky nebezpečnou formou kriminality. Hovoříme pak o kriminalitě životního prostředí, o ekologické neboli environmentální kriminalitě, přičemž všechny tři pojmy v podstatě vyjadřují stejný obsah.

Složky působící v odhalování ekologické kriminality:

- Policie ČR,
- Česká inspekce životního prostředí,
- Ministerstvo životního prostředí,
- Ministerstvo zemědělství,
- Státní zdravotní ústav,
- Státní veterinární správa, a další. ^[45]

8 DRUHY EKOLOGICKÉ KRIMINALITY

Cíl kapitoly Druhy ekologické kriminality

Cílem této kapitoly je vymezit nezávažnější delikty na straně životního prostředí - neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, neoprávněné nakládání s odpady a poškozování vodního zdroje. Dále jsou zde uvedeny aktuální trestné činy páchané na území České republiky. V neposlední řadě jsou zde popsány sankční nástroje a organizační zabezpečení, tj. prevence a dohled nad kriminalitou páchanou proti životnímu prostředí.

8.1.1 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek

Mezi nejdůležitější složky životního prostředí patří samozřejmě ovzduší, neboť vdechovaný vzduch se dostává přímo do nitra lidského těla, a tak působí nejen na zdraví člověka, ale působí i na všechny živé složky životního prostředí. Proto je v této práci věnována velká pozornost ovzduší jako takovému.

- **Základní pojmy a základní prameny práva**

Viz. Kapitola 5

- **Sankční nástroje a vztahy odpovědnosti**

V § 297 Trestního zákoníku je neoprávněné vypuštění znečišťujících látek postihováno takto:

- „Kdo v rozporu s mezinárodní smlouvou, byť i z nedbalosti, vypustí nebo, ač je k tomu povinen, nezabrání vypuštění ropné, jedovaté kapalné nebo jiné obdobné znečišťující látky z lodi nebo jiného námořního plavidla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.
- Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo opětovně.
- Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, závažné a rozsáhlé poškození jakosti vody, živočišných nebo rostlinných druhů nebo jejich částí, nebo poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.
- Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.“ [30]

- **Trestné činy v oblasti neoprávněného vypuštění znečišťujících látek**

„Dieselgate“ – nezákonná manipulace s měřením emisí u dieselových motorů

V září 2015 zveřejnila americká Agentura pro životní prostředí (US EPA) informace o tom, že německá automobilová společnost Volkswagen vybavila své automobily s dieselovými motory TDI softwarem, který byl schopen rozpoznat, že motor pracuje v režimu odpovídajícím požadavkům laboratorních testů výfukových plynů. Změnou nastavení motoru tak dočasně snižoval množství vznikajících oxidů dusíku, tak aby jejich dieselové automobily splňovaly zákonný limit.

Koncern Volkswagen pak v reakci na obvinění amerických úřadů přiznal, že do zhruba 11 milionů naftových automobilů po celém světě nainstaloval software umožňující manipulovat s testy emisí oxidů dusíku. Skandál se rovněž týká zhruba 1,2 milionu vozů české divize Škoda Auto.

Volkswagen kvůli instalaci podvodného software čelil žalobám v několika zemích a v březnu 2017 oficiálně přiznal vinu ve věci falšování emisních testů. V rámci dohody o urovnání skandálu musí zaplatit 4,3 miliardy dolarů a provést rozsáhlé reformy. ^[38]

Krádeže emisních povolenek

V roce 2011 došlo ke krádeži emisních povolenek z databáze českého správce rejstříku povolenek společnosti OTE. Správci národních rejstříků Německa, Estonska a Velké Británie potvrdili, že se na jejich účtech vyskytly hledané povolenky. ^[39]

Znečišťování ovzduší – smogové situace v Moravskoslezském kraji

Kvalita ovzduší je v Moravskoslezském kraji dlouhodobě špatná – nejhorší bývá v zimním období, kdy jsou pravidelně vyhlášovány smogové situace a množství polévatého prachu dosahuje až extrémních hodnot. V některých oblastech se také opakuje stav, nejhůře jsou na tom ostravské čtvrti Radvanice a Bartovice, kdy se už v prvním čtvrtletí vyčerpá zákonem stanovený limit 35 dnů, kdy je možné dýchat nadlimitní množství škodlivin. ^[43]

Největší znečišťovatelé životního prostředí v ČR v roce 2017

Tabulka č. 1: Největší znečišťovatelé životního prostředí v ČR v roce 2017^[40]

Největší znečišťovatelé životního prostředí v ČR v roce 2017
Rakovinotvorné látky
SPOLANA, Neratovice (Středočeský kraj)
KRONOSPAN ČR, Jihlava (Kraj Vysočina)
PETER-GFK, Kocbeře (Královéhradecký kraj)
PETER-GFK, Trhový Štěpánov (Středočeský kraj)
Skleníkové plyny
Elektrárna Počeradý (Ústecký kraj)
ČEZ Elektrárna Pruněřov (Ústecký kraj)
ČEZ Elektrárna Tušimice (Ústecký kraj)
Sokolovská uhelná, Sokolov (Karlovarský kraj)
Polétavý prach PM10
ArcelorMittal, Ostrava (Moravskoslezský kraj)
ČEZ Elektrárna Pruněřov (Ústecký kraj)
Se.ven EC, Chvaletice (Pardubický kraj)
Elektrárna Počeradý (Ústecký kraj)

Největším znečišťovatelem roku 2017 je Spolana, neratovická chemička Spolana vede žebříčky největších českých znečišťovatelů po čtvrté kvůli emisím rakovinotvorných a mutagenních látek. Druhé místo obsadil jihlavský Kronospan, který meziročně zvýšil emise rakovinotvorného formaldehydu o více než tři tuny. Za ním následují severočeské elektrárny v Počeradech, Pruněřově a Tušimicích, které vedou v emisích skleníkových plynů, plynů způsobujících kyselý srážky nebo rtuti. Naopak si polepšil výrobce polymerbetonu ACO Industries v Přibyslavi snížením emisí styrenu o 17 tun. ^[40]

- **Organizační zabezpečení – dohlížení a prevence**

Integrovaný registr znečišťování – IRZ byl založen zákonem č. 76/2002 Sb. jako veřejně přístupný informační systém úniků a přenosů znečišťujících látek. Integrovaný registr znečišťování životního prostředí obsahuje látky, které mají škodlivý vliv na životní prostředí a zdraví člověka.

Veřejná přístupnost kvalitativně odlišila IRZ od ostatních již provozovaných registrů v oblasti životního prostředí a klade daleko větší požadavky na správu a provoz registru.

Údaje do IRZ se zasílají prostřednictvím stacionárních jednotek. Tyto data zasílají jednotlivé provozovny, ve kterých se vykonává činnost, při které dochází k únikům znečišťujících látek, přenosům znečišťujících látek v odpadech a odpadních vodách a produkci odpadů (přenosy

množství odpadů). Důležitým aspektem vzniku ohlašovací povinnosti je tak mimo jiné i existence provozovny se zeměpisnými souřadnicemi. Zeměpisné souřadnice provozovny jsou jedněmi ze základních údajů, které jsou od ohlašovatelů požadovány.

Povinnost ohlásit příslušné údaje do IRZ vzniká provozovateli pouze při jejich překročení stanovených limitů tzv. ohlašovacích prahů. Provozovatel ovšem může ohlásit do IRZ i údaje o únicích a přenosech v případech, kdy k překročení ohlašovacího prahu nedošlo.

Neohlášení do IRZ, resp. uvedení nesprávných údajů a nevedení evidence údajů v souladu s požadavky nařízení o E-PRTR a zákonem o IRZ jsou přestupky, za které hrozí sankce. Podle § 5 odst. 3 zákona o IRZ je možné za přestupky uložit pokutu do 500 000 Kč. Plnění ohlašovací povinnosti kontroluje Česká inspekce životního prostředí, která rozhoduje o přestupcích podle § 6 zákona o IRZ.^[40]

8.1.2 Neoprávněné nakládání s odpady

Po dlouhou dobu bylo hlavním zájmem lidské společnosti zajistit ekonomický rozvoj a růst. O to, jakým způsobem bude naloženo s odpady vznikajícími při výrobě a spotřebě produktů, se nikdo nezajímal a nacházely se především nejsnadnější a nejlevnější způsoby jejich likvidace – vysypávaly se do roklí a dalších vhodných míst na zemském povrchu nebo byly spalovány nedokonalými technologiemi. Mnohé z nich byly díky svým vlastnostem např.: vznětlivosti, toxicitě, nebezpečné nejen pro životní prostředí, ale i pro zdraví člověka. V důsledku tohoto nekontrolovatelného nakládání s odpady se postupně objevili známky těžké kontaminace půdy a vod včetně přímých negativních vlivů na zdraví člověka, flóry i fauny. Bylo zřejmé, že takové živelné nakládání s odpady není dále únosné a je třeba ho začít regulovat za pomoci práva.^[30]

- **Definice**

Definice dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, je odpad chápán jako: „každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit. Ke zbavování se odpadu dochází vždy, kdy osoba předá movitou věc, k využití nebo k odstranění ve smyslu tohoto zákona nebo předá-li ji osobě oprávněné ke sběru nebo výkupu odpadů podle tohoto zákona bez ohledu na to, zda se jedná o bezúplatný nebo úplatný převod. Ke zbavování se odpadu dochází i tehdy, odstraní-li movitou věc osoba sama.“^[30]

- **Dělení odpadu dle legislativy:**

Nebezpečný odpad (NO)

Nebezpečný odpad je takový druh odpadu, který je zároveň nebezpečným materiálem, tedy se vyznačuje negativním vlivem na životní prostředí a zdraví lidí nebo zvířat, nebo při manipulaci s ním hrozí nějaké další nebezpečí (viz níže). Nelze s ním proto nakládat jako např. se smíšeným komunálním odpadem nebo odpadem určeným k běžné recyklaci: Nelze ho tedy ukládat do otevřených skládek, ani spalovat v běžných spalovnách. Likviduje se buď ve speciálních spalovnách nebezpečných odpadů, nebo se dále recykluje ve specializovaných firmách. ^[35]

Jako nebezpečný označujeme takový odpad, který vykazuje jednu nebo více z níže uvedených vlastností:

- výbušnost,
- oxidační schopnost,
- vysoká hořlavost,
- dráždivost,
- škodlivost zdraví,
- toxicita,
- karcinogenita, atd.

Mezi nebezpečný odpad patří: syntetické barvy, laky, syntetická ředidla, mořidla, elektrické baterie, autobaterie, oleje, tuky minerální nebo syntetické, ropné produkty, kyseliny, hydroxidy, lepidla, pryskyřice, zdravotnický materiál (znečištěné obvazy, jehly apod.) tiskařské barvy, tonery, inkousty, chladničky a mrazáky obsahující freony, obrazovky zářivky, atd.

Nebezpečný odpad vzniká ve výrobní sféře (průmyslová výroba, zemědělství, doprava, atd.), komunální sféře (obchod, zdravotnictví, bydlení, atd.), ale nachází se také v starých ekologických zátěžích (staré skládky, kontaminovaná půda apod.).

- **Ostatní odpad (OO)**

Za ostatní odpady považujeme ty, které nemají žádnou z nebezpečných vlastností, takže můžeme říct, že obecně jsou to všechny odpady, které nejsou nebezpečnými odpady. Ostatní odpad má v celkové produkci všech odpadů velký podíl (okolo 95%).

Pod tímto pojmem si můžeme představit *směsný komunální odpad* a *vytříditelné složky komunálního odpadu*.

Směsný komunální odpad tvoří v ČR kolem 60 % komunálního odpadu. Jde o zbytkovou směs komunálních odpadů, kterou není možno třídít a následně využít a vyhazujeme ji do běžných kontejnerů. Tyto odpady v současné době končí bez dalšího využití na skládkách nebo ve spalovnách, kde poslouží alespoň k výrobě tepla a elektrické energie.

Vytříditelné složky komunálních odpadů tvoří ve většině měst ČR plastové, papírové a skleněné odpady. V některých lokalitách je tato základní skupina rozšířena také o odpady z tetrapakových obalů, třídění barevného a čirého skla, železa a neželezných kovů, kompostovatelných odpadů, textilu a v neposlední řadě také baterií a elektroodpadů. Vytříditelné složky odpadů jsou nejčastěji tvořeny odpady z obalů od potravin a věcí běžné potřeby. Třídít odpady můžeme do barevných kontejnerů. Takto získané odpady ze separačních kontejnerů jsou po následném dotřídění předány k dalšímu využití, recyklaci.[34]

- **Prameny právní úpravy**

Cílem současné právní úpravy v oblasti odpadů je minimalizovat vznik odpadů (předcházet vzniku), přednostně využívat odpad, minimalizovat nebezpečné vlastnosti odpadu a likvidovat opad takovým způsobem, aby nepoškozoval životní prostředí.

V ČR je hlavním právním předpisem v oblasti odpadů zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech. Jeho hlavním smyslem je stanovit pravidla pro předcházení vzniku odpadů a pro nakládání s nimi a dbát přitom na dodržování ochrany životního prostředí, lidského zdraví a principů trvale udržitelného rozvoje. Dále stanovuje práva a povinnosti osob a působnost orgánů veřejné správy v odpadovém hospodářství. Zákon o odpadech provázejí předpisy, které upřesňují některé jeho části. Mezi důležité patří vyhláška č. 93/2016 Sb., která kromě jiného obsahuje Katalog odpadů. K 1. říjnu 2016 došlo k novelizaci zákona o odpadech a to zákonem č. 223/2015. Zákon o odpadech je přizpůsoben současné evropské legislativě (Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008, o odpadech).^[34]

Mezi další právní předpisy v oblasti odpadového hospodářství patří:

- zákon č. 477/2001 Sb., zákon o obalech,
- vyhláška č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence,
- zákon č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů,
- vyhláška MŽP č. 237/2002 Sb., o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků,

- vyhláška č. 352/2005 Sb., o podrobnostech nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady a o bližších podmínkách financování nakládání s nimi (vyhláška o nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady).^[35]
- **Sankční nástroje a vztahy odpovědnosti**

V § 298 Trestního zákoníku je neoprávněné nakládání s odpady postihováno takto:

- „Kdo, byť i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- Kdo, byť i z nedbalosti, v rozporu s jiným právním předpisem ukládá odpady nebo je odkládá, přepravuje nebo jinak s nimi nakládá, a tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo spáchá-li takový čin opětovně.
- Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo týká-li se takový čin nebezpečného odpadu.“^[30]

- **Trestné činy v oblasti neoprávněného nakládání s odpady**

Neoprávněné nakládání během přepravy odpadů

Veškeré odpady jsou na území ČR přepravovány označenými vozidly. Mezi jednotlivými provozovny zpracovatelů nebo zpracovateli jsou pak přepravovány určité odpady nebo jejich části. Přeprava probíhá podle druhu odpadu a typu zařízení na jejich využití, případně odstranění (např. ve spalovnách odpadů nebo na skládkách odpadů).

Mezi nejčastější nedostatky patří:

- neohlášená přeprava nebezpečných odpadů, porušení povinností stanovených zákonem (např. u přepravované zásilky nebezpečných odpadů není evidenční list přepravy nebezpečného odpadu),

- přeprava odpadu vydávaného za zboží,
- přeprava odpadů deklarovaných jako ostatní, přestože vykazují některou nebezpečnou vlastnost danou zákonem,
- přeprava nebezpečných odpadů není v souladu s požadavky na přepravu,
- neodpovídající označení vozidla.

Nelegální sklady odpadů

Nelegální sklady odpadů vznikají navážením odpadů do objektů nebo do zařízení, která nemají platné povolení od příslušného Katastrálního Úřadu. V případě že jsou v těchto zařízení či objektech shromažďovány, skladovány, ukládány nebo zpracovávány odpady, jedná se o porušení zákonných povinností při nakládání s odpady.

Možné znaky nelegálních skladů odpadů:

- nepřístupné areály (oplocené, často ve vlastnictví fyzických osob),
- nevyužívané objekty,
- pronajaté areály nebo objekty,
- neoprávněné skladování neschválených druhů odpadů nebo množství odpadů nebo chemických látek,
- hrozí poškození nebo ohrožení životního prostředí, majetku a zdraví lidí,
- nemožnost běžného vstupu kontrolních orgánů.

Nelegální odpady mohou pocházet jak z České republiky, tak i ze zahraničí. Nejvyšší množství nelegálních skladů, které byly dovezeny ze zahraničí, se dá očekávat zejména v příhraničních oblastech. Takto dovezené odpady mohou být v podstatě uskladněny kdekoliv v České republice. Může se jednat o objekt již používaný k neoprávněnému skladování odpadů, nebo o objekt pronajatý k tomu to účelu, anebo naopak využívaný bez vědomí majitele. Takto uložené látky mohou způsobit poškození či ohrožení životního prostředí. ^[37]

Příklad nelegálního skladu v ČR na Bulovce

V roce 2005 německá společnost Nisa Rysajkling nezákonně zamořila místní část Arnoltice tisíci tunami starého textilu a plastů. Na počátku kauzy zatoužilo pár místních lidí zbohatnout, když ale zjistili, že němečtí obchodníci jsou za vyvezený odpad ochotni dobře zaplatit, skupili v českoněmeckém pohraničí sklady a zaplnili je. Do Arnoltic firma Nisa Recykling navozila 1200 kamionů odpadu. Místo recyklování se neznámý pachatel pokusil skládku několikrát zapálit. Pomohl až Liberecký kraj, přiměl německou stranu k jednání a ti polovinu odpadů odvezli.

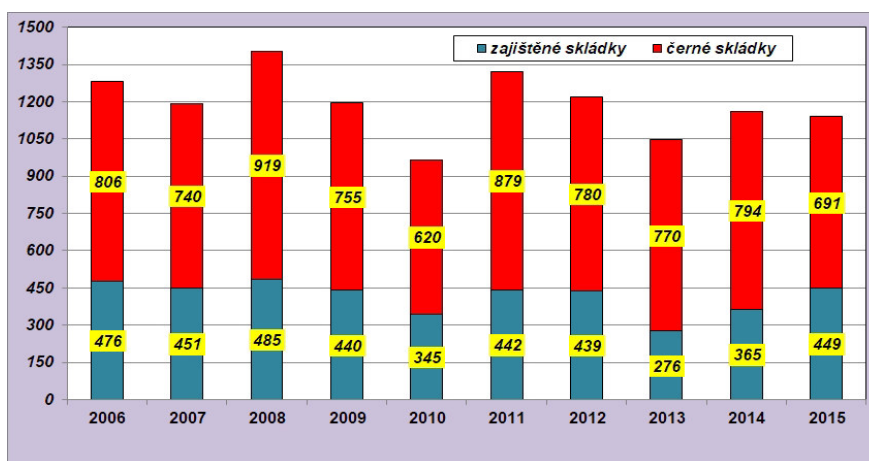

O zbytek se pak postarala česká strana, konkrétně Liberecký kraj pomohl sklady zlikvidovat v roce 2016.

Černé skládky

Černé skládky jsou přetrvávajícím problémem v oblasti komunální ochrany životního prostředí každého města a obce. Ať už jsou černé skládky na veřejném prostranství nebo na soukromém pozemku, představují riziko pro životní prostředí a lidské zdraví. Degradují krajinu, ohrožují a utlačují rostliny a živočichy, mohou zničit porost v blízkém okolí, snižují biodiverzitu a potlačují obnovení vegetačního krytu. Úniky z černých skládek mohou kontaminovat půdu, vodní zdroje (spodní vody, řeky, zásoby pitné vody). Vyhozené materiály mohou být náchylné ke vznícení. Požár může následně zničit okolní porost. ^[36]

Tabulka č. 2: Statistika počtu požárů skládek odpadu a jejich produktů v letech 2006–2015^[46]

Ze statistik Hasičského záchranného sboru od roku 2006 až 2015 došlo k 11 998 požárům skládek a odpadních produktů. Ročně průměrně vyjžděli hasiči k 420 požárům (35 %) zajištěných skládek odpadu a k 780 požárům (65 %) nepovolených, tedy černých skládek. ^[46]

Ropný odpad – ostravské laguny

K největším ekologickým zátěžím Moravskoslezského kraje patří laguny Ostramo, které jsou plné ropného odpadu a použitých průmyslových olejů. Likvidace ekologických škod se řeší již desítky let (od roku 1996 se k ní zavázal stát). V minulosti docházelo k rozsáhlým únikům látek, pravidelně dochází také k úhynům ptactva. Odpad se přitom dostal jako kontroverzní „palivo“ do Polska, ale také na skládku do Litvínova či do nedalekého Vratimova. Na podzim 2017 se do lokality vrátil ruch a pokračuje zde těžba zbývajících více než 90 tisíc tun kalů. Likvidace kalů by měla být dokončena do roku 2020. ^[43]

- **Organizační zabezpečení – dohlížení a prevence**

Řešení problémů s odpady se zabývá vícero orgánů státní správy, mezi zásadní v oblasti odpadového hospodářství patří:

- Ministerstvo životního prostředí,
- Česká inspekce životního prostředí,
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský,
- Policie ČR,
- Krajské úřady,
- Obecní úřady s rozšířenou působností. ^[35]

Základním zdrojem informací z oblasti nakládání s odpady je Informační systém odpadového hospodářství (ISOH). Je to ucelený a celostátní databázový systém určený ke sběru dat o odpadech a zařízeních k jejich sběru. Využitím dat shromážděných v ISOH je možné sledovat tok odpadu od původce až po jeho finální zpracování, díky analýze dat z ISOH můžeme snadno objevit případné nesrovnalosti, které mohly vzniknout při nakládání s odpadem. ^[3]

8.1.3 Poškození vodního zdroje

Znečištění vody je jeden z největších problémů dnešní doby, voda spolu se vzduchem tvoří základní podmínky pro existenci života na Zemi.

Voda se téměř nikde nevyskytuje v naprosto čistém stavu, vždy obsahuje nějaké příměsi nebo rozpuštěné sloučeniny. Koncentrace těchto látek neúměrně roste vlivem lidské činnosti. Nároky na kvalitu a čistotu vody jsou především závislé na účelu využití vody. Jiné parametry jsou kladeny na kvalitu vody využívané v průmyslu a jiné na vodu pitnou.

- **Vznik hydrosféry**

Voda a její koloběh úzce souvisí s procesy v atmosféře, za velké množství vody vděčíme především postupnému odvodňování zemského nitra. Během miliardy let se z povrchových hornin uvolňovala voda do ovzduší a při chladnutí měnila skupenství a postupným vysrážením vznikly oceány, řeky, jezera a později i ledovce.

Pod pojmem hydrosféra (vodní obal země) tedy rozumíme tedy vodu v oceánech a mořích a vodu na povrchu souše, patří sem i voda vázaná v ledovcích a organizmech, půdní, podzemní a atmosférická voda. ^[41]

- **Rozdělení vod**

Voda patří k nejrozšířenějším látkám na Zemi a je v neustálém koloběhu. Pro člověka má prvořadý význam podzemní voda jako pitný zdroj, řeky a jezera jako zdroj energie a spolu s půdní a atmosférickou vodou jako zdroj vláh.

Schéma rozdělení vod:

- voda (71%=100%)
  - slaná (94%),
  - sladká (6%) -podpovrchová (4,3%),
  - led (1,7%),
  - povrchová a atmosférická (0,03%),
  - povrchová (0,029%),
  - atmosférická (0,001%),
  - řeky (0,00015%).

- **Znečištění vody**

V důsledku činnosti člověka dochází ke znečišťování vodních zdrojů, ve vodě se ta vyskytují škodlivé látky, nebo se obsah jinak přirozených látek neúměrně zvyšuje. Nejčastější příčinou znečištění podzemních vod jsou průsaky z půd, vypouštění odpadních vod z průmyslu nebo havárie nádrží s nebezpečnými kapalinami. Znečištění vod je dlouhodobou záležitostí a následky tohoto znečištění ponесou ještě příští generace.

Faktory způsobující znečištění vody:

- patogenní organismy,
- netoxické organické látky,
- nadměrný obsah živin,
- toxické kovy,
- toxické organické látky,
- kyselé srážky,
- pevné látky ve vodě,
- zvyšování teploty vody – odpadní teplo,
- radioaktivita,
- havárie. ^[41]

- **Prameny právní úpravy**

Stěžejním zákonem je zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon). Mezi neméně důležité zákony patří také zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v kterém je přímo definovaná pitná voda a upraveny požadavky na její kvalitu. Distribuce pitné vody je upravena v zákoně č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, dále zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, který upravuje procesní postupy správních orgánů, jako jsou například vodoprávní úřady nebo Česká inspekce životního prostředí.

K dalším významným předpisům patří Směrnice Rady 98/83/ES, o jakosti vody určené k lidské spotřebě, dále Směrnice Rady 2006/118/ES, o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu.

- **Sankční nástroje a vztahy odpovědnosti**

V § 294a Trestního zákoníku je poškozování vodního zdroje postihováno takto:

- *„Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“*^[30]

- **Trestné činy v oblasti poškozování vodních zdrojů**

Nezákonné vypouštění odpadních vod

V roce 2018 vypouštěla společnost Laufen CZ s.r.o. odpadní vody s nadlimitním znečištěním, tím porušila podmínky integrovaného povolení vydaného Krajským úřadem Jihomoravského kraje. Do kanalizace pro veřejnou potřebu města Znojma vypouštěla z průmyslové čistírny vápenatý kal. Množství této látky překročil limity kanalizačního řádu pro nerozpuštěné látky až 80krát.

Společnost za tuto nezákonnou činnost dostala pokutu 300 tisíc korun, což byla druhá nejvyšší pokuta v roce 2018 udělená Českou inspekcí životního prostředí.^[43]

Opakované úniky skladovaných látek

V roce 2018 byla penalizována společnost Zucca za provoz bioplynové stanice Velký Karlov na Znojemsku. Sankce 500.000 a 250.000 korun dostala společnost za opakované úniky skladovaných látek a jejich mísení se srážkovými vodami. Uloženy jí byly následně ještě další pokuty ve výši 50.000 a 100.000 korun za neplnění nápravných opatření.

Nezákonné znečištění řek (podzemní i povrchové vody)

V roce 2016 došlo ke kontaminaci říčky Mohelky v Jablonci na Nisou, firma Cikautxo zanedbala pravidla pro nakládání se závadnými látkami a ohrozila tak pozemní i povrchovou vodu. Analýzy prokázaly poměrně vysoké koncentrace tenzidů, které se používají pro odmaštění povrchů. Společnost dostala pokutu 300 tisíc korun a musela zahájit okamžitě opatření, které vedly k nápravě nezákonného stavu. ^[43]

- **Organizační zabezpečení – dohlížení a prevence**

Česká inspekce životního prostředí

Hlavní povinností úseku ochrany vod je dozor nad dodržováním zákona o vodách a předpisů a rozhodnutí podle něj vydaných. Tato činnost zahrnuje kontroly u zdrojů znečištění, resp. ohrožení jak komunální, tak průmyslové a zemědělské sféry.

Svůj dozor zaměřuje zejména na vypouštění odpadních vod do vod povrchových a podzemních, vypouštění odpadních vod s obsahem zvláště nebezpečných závadných látek do veřejných kanalizací, výstavbu, provoz a údržbu čistíren odpadních vod a jiných zařízení ke zneškodnění, snížení nebo odstranění znečištění vod, ochranu povrchových a podzemních vod před znečištěním závadnými látkami, které nastává především při manipulaci s těmito látkami ve větším rozsahu, dodržování ustanovení vodního zákona o poplatcích za vypouštění odpadních vod do vod povrchových znečišťovateli.

Integrovaná prevence a omezování znečištění – IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control) je pokročilým způsobem regulace průmyslových a zemědělských činností ve vztahu k životnímu prostředí. Hlavní důraz je kladen na preventivní přístup, kdy se snaží zabránit znečištění již před jeho vznikem volbou vhodných výrobních postupů, tím pádem dochází k úspoře nákladů na koncové technologie, spotřebovávané suroviny a energii.

Integrovaná prevence překonává princip složkového přístupu, který často vedl jen k přenosu znečištění z jedné složky životního prostředí do druhé, a strategii koncových technologií, které odstraňují vzniklé znečištění převážně pomocí filtrů, odlučovačů a jiných čistících zařízení. ^[43]

9 VÝZKUM, VÝVOJ A INOVACE V OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly Výzkum, vývoj a inovace v ochraně životního prostředí

Cílem kapitoly je ukázat rozvoj výzkumu, vývoje a inovací v souvislosti s ochranou životního prostředí, popsat výzkumný systém VaV a vybraný projekt operačních programů Ministerstva životního prostředí, který úzce souvisí s ochranou životního prostředí.

9.1 Výzkumný systém VaV

V letech 2012 - 2016 nebylo Ministerstvo životního prostředí aktivní v souvislosti s výzkumem, vývoje a inovacemi, avšak od roku 2017 se opět stalo poskytovatelem institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací v resortu MŽP.

Ministerstvo úzce spolupracuje s Technologickou agenturou České republiky a usiluje o podporu výzkumu a vývoje v oblasti životního prostředí v rámci jejich programů. Hlavním cílem je zabezpečit ochranu životního prostředí prostřednictvím udržitelného využívání zdrojů, hlavním předpokladem je zkvalitňování znalostí o vzájemném působení živé a neživé přírody a lidských činností především na území ČR. Důraz je kladen na přizpůsobení se klimatickým změnám, na nástroje a technologie ke sledování, prevenci a zmírňování environmentálních tlaků a rizik (včetně zdravotních rizik), stejně tak i na ochranu přirozeného a umělého životního prostředí.

Na Ministerstvu životního prostředí byla zřízena Vědecká rada ministra životního prostředí, která je odborným poradním orgánem ministra zejména v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, odborné a informační základny resortu životního prostředí.

Veškeré informace o projektech je možné najít speciálním informačním systémem výzkumu, experimentálního vývoje a inovací MŽP.

9.2 Projekty operačních programů

9.2.1 Integrovaný regionální operační program (IROP)

Náplní projektu je vybudování a zprovoznění Integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí. Informační systém bude poskytovat aplikační podporu pro procesy ohlašování informací podle environmentální legislativy. Dotčená environmentální hlášení každoročně vykazují veřejné správě fyzické i právnické osoby. Vykazované informace se týkají produkce odpadů, emisí do ovzduší, nakládání s povrchovými i podzemními vodami.^[3]

10 POSTOJ SPOLEČNOSTI K TRESTNÉ ČINNOSTI PÁCHANÉ NA ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Cíl kapitoly Postoj společnosti k trestné činnosti páchané na životní prostředí

Cílem tohoto šetření bylo zmapovat názory, postoje a povědomí běžných občanů v České republice k životnímu prostředí a jeho ochraně.

Pro úplnost diplomové práce je práce doplněna o výzkum veřejného mínění v oblasti ochrany životního prostředí zejména ochrany ovzduší. Jelikož se z mass medií dovídáme pouze zlomové informace o stavu, vývoji a ochraně životního prostředí je důležité zjistit, zda se vůbec nynější generace zajímá či se vůbec sama nějakým způsobem stará nebo zasazuje o zlepšení životního prostředí.

Jak už bylo zmíněné výše, cílem tohoto šetření je zjistit postoj české společnosti k otázce ochrany životního prostředí, zda je vnímám pouze jako okrajový bod nebo jako závažný problém.

Pro průzkum byla zvolena kvantitativní metoda dotazníkového šetření. Díky které, můžeme sesbírat velké množství dat, sice s méně podrobnými informacemi, ale za to je možné tyto informace aplikovat na širší okruh lidí.

Dotazník obsahuje dvě nečíslované otázky a šestnáct otázek číslovaných, všechny jsou uzavřeného typu. U zmíněných dvaceti otázek si respondenti vybírají z nabízených možností. Otázky jsou sestaveny tak, aby na sebe smysluplně navazovaly a tvořily ucelený logický rámec, díky kterému bude možné získat vypovídající hodnoty.

Vzhledem k tomu, že není možné zmapovat celou populaci v České republice, byl vybrán pouze reprezentativní vzorek lidí, který obsahoval 125 náhodně vybraných respondentů různého věku a pohlaví. Zjištěné údaje jsou zpracovány do tabulek s procentuelním vyjádřením hodnot získaných v jednotlivých otázkách. Vybrané otázky jsou doplněny o aktuální informace z erudovaných zdrojů.

10.1 Empirické šetření formou dotazníku a interpretace výsledků

Pro lepší přehlednost údajů jsou výsledky z dotazníku zaznamenávány do tabulek a grafů, Dotazníkového šetření se zúčastnilo 54 mužů a 71 žen ve strukturovaném věkovém zastoupení.

Tabulka č. 3: Monitorovací údaje respondentů – věk a pohlaví

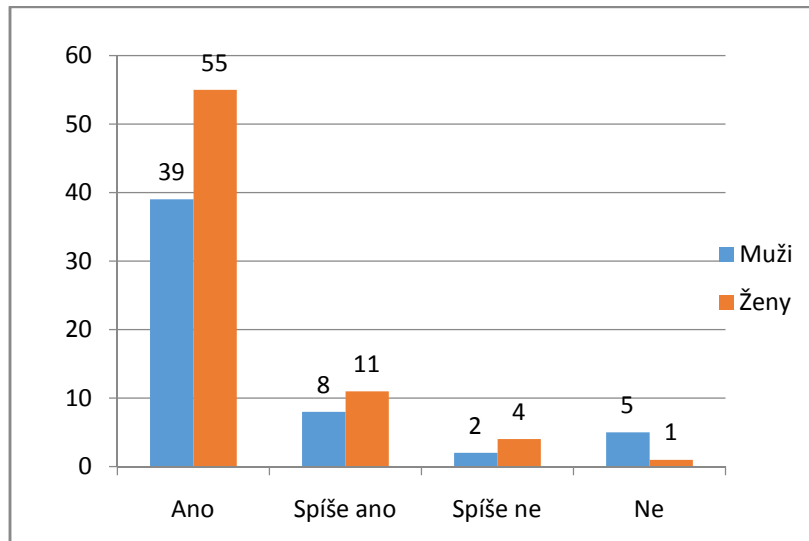
Věk respondentů	Muži	Ženy	Celkový počet	Celkový počet v %
16–30	7	5	12	9,60
31–45	27	30	57	45,60
46–60	8	27	35	28,00
nad 60	12	9	21	16,80

Zdroj: Vlastní

Dle tabulky č. 1 je vidět převažující počet odpovídajících žen. Nejpočetnější skupinou jsou muži a ženy ve věku od 31–45 let, která tvoří 45,6 % z celkového počtu respondentů. Nejméně početnou skupinu pak tvoří muži a ženy ve věku 16–30 let, která je tvořena pouze 12 respondenty, tj. pouhých 9,6% z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 1: Jsou Vám blízké myšlenky ochrany životního prostředí?

Graf č.1: Ochrana životního prostředí

Zdroj: Vlastní

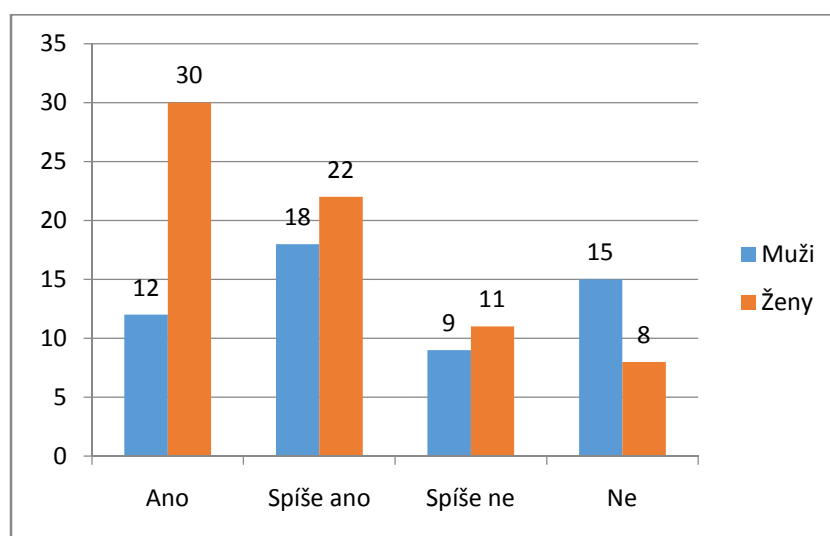
Většině respondentů není ochrana životního prostředí lhostejná, celkově převažují sympatie s ochranou přírody a životního prostředí. Zcela jednoznačně se k ochraně životního prostředí hlásí 75,2% dotazovaných, z toho v mužském zastoupení 39 respondentů a v ženském 55 respondentek. Zhruba 15,2% volí umírněnější formu souhlasu, složeno z 8 mužských a 11 ženských respondentek. Třetí typ odpovědi se pouze částečně vymezuje proti ochraně životního prostředí

a jedná se pouze o 6,4% respondentů, z toho 2 muži a 4 ženy. Zcela proenvironmentálnímu naladění většiny se vymyká pouze 5 mužských respondentů a 1 respondentka, což činí zhruba 4,8% z celkového počtu dotazovaných. Z celkového výsledku otázky číslo jedna je zřejmé, že většina české veřejnosti považuje ochranu přírody za důležitou (90,4%).

Otázka č. 2: Myslíte, že ekologické problémy mají přímý dopad na Váš každodenní život a zdraví?

Graf č. 2: Ekologické problémy a dopad na každodenní život a zdraví

Zdroj: Vlastní

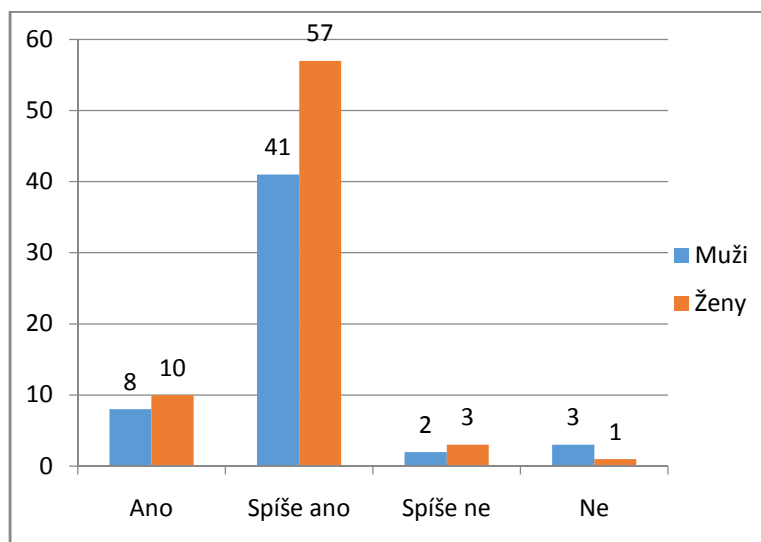
Většina respondentů odpověděla, že jsou rozhodně či spíše přesvědčeni o tom, že ekologické problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život či zdraví, respektive 65,6% z celkového počtu dotazovaných, nejvíce však tento názor zastávají ženy s 52 hlasy. Překvapivý je však výsledek nesouhlasu, který tvoří 18,4%.

Tato otázka byla taktéž využita v rámci celoevropského průzkumu Eurobarometrs– environment (2017), kde se zkoumají objektivní podmínky života evropských občanů. Tato šetření zjistila, že 77% obyvatel EU je rozhodně či spíše přesvědčeno o tom, že ekologické problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život či zdraví a zhruba 21% si to nemyslí. ^[28]

V případě, že srovnáme čísla z našich šetření, zjistíme, že se významně neliší a vzhledem k tomu, že je Česká republika součástí Evropské unie. Tento výzkum by měl obsahovat podobné či shodné výsledky jako Eurobarometrs a ukázat proevropské a proenvironmentální smýšlení českých respondentů.

Otázka č. 3: Jste celkově spokojen/a se stavem životního prostředí v České republice?

Graf č. 3: Spokojenost se stavem životního prostředí v ČR

Zdroj: Vlastní

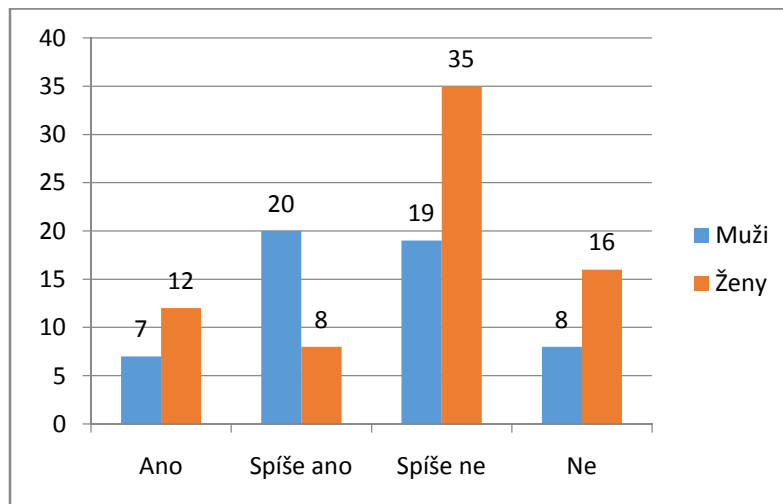
Většina respondentů odpověděla, že vnímá stav životního prostředí v České republice spíše jako pozitivní, 98 respondentů což je 78,4% z celkového počtu dotázaných. Jako rozhodně pozitivní ho vidí pouze 18 respondentů, což tvoří 14,4%. Mezi spíše a zcela nespokojené patří 9 respondentů, které tvoří 7,2%.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) ohodnotila stav, vývoj a politiky v oblasti životního prostředí České republiky, tzv. ERP – Environmental Performance Review v roce 2018. Výsledky jejího šetření se ukázaly v mnoha ohledech pozitivní, Česká republika si vede poměrně nadprůměrně v oblasti ochrany životního prostředí v porovnání s okolními státy, v investicích do kvality vody a rozvoje vodohospodářské infrastruktury, atd. ^[3]

Pozitivní vztah ke stavu životního prostředí v ČR reprezentují i tento vzorek dat z dotazníkového šetření.

Otázka č. 4: Myslíte, že jste dostatečně informováni o dění v České republice co se týče životního prostředí?

Graf č. 4: Informovanost o životním prostředí v ČR

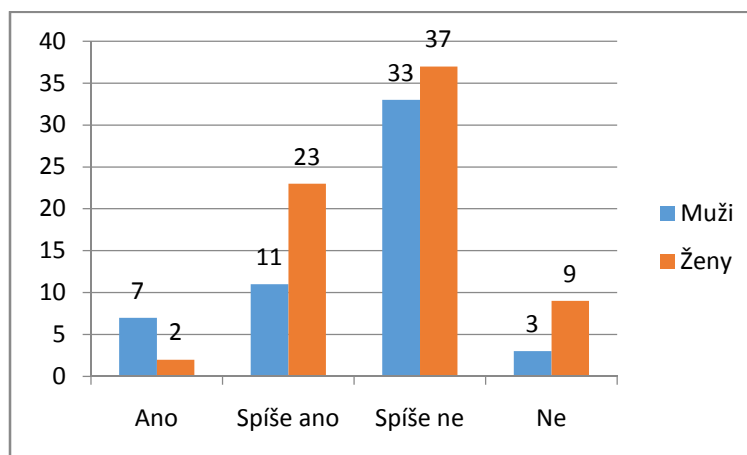
Zdroj: Vlastní

Většina respondentů se domnívá či se spíše domnívá, že nejsou dostatečně informováni o stavu životního prostředí. Pro rozhodně ne, se rozhodlo 24 respondentů, tj. 19,2% a spíše ne odpovědělo 54% respondentů, tj. 43,2%. Pokud vezmeme v potaz tyto dva výsledky, jedná se o nadpoloviční většinu 62,4% respondentů, kteří si myslí, že nejsou dostatečně informováni a vzhledem k existenci zákona č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí by výsledek mohl být vyšší.

Počet respondentů, kteří odpověděli kladně či spíše kladně je 47, což odpovídá 37,6% z celkového počtu dotázaných.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je ochrana životního prostředí dostatečně legislativně upravena?

Graf č. 5: Legislativní úprava ŽP

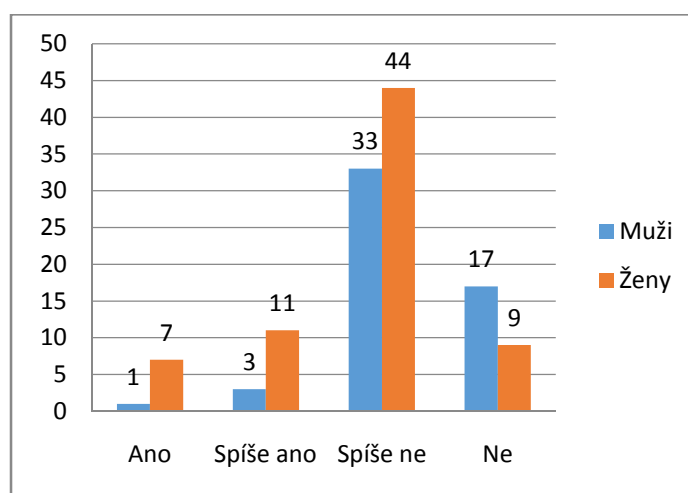

Zdroj: Vlastní

Většina respondentů má spíše umírněnější názor na nedostatečnou legislativní úpravu ochrany životního prostředí, zhruba stejný počet mužů a žen, 33 a 37, tj. 56% z celkového počtu. Za rozhodně nedostatečnou právní úpravu považuje 9,6%. A počet zcela kladně smýšlejících respondentů v této oblasti je pouze 9, tj. 7,2% a počet spíše souhlasných respondentů je 27, 2%.

Otázka č. 6: Myslíte si, že jsou znečišťovatelé životního prostředí stíhání dostatečně v případě páchaní trestných činů proti životnímu prostředí?

Graf č. 6: Znečišťovatelé životního prostředí a jejich postih

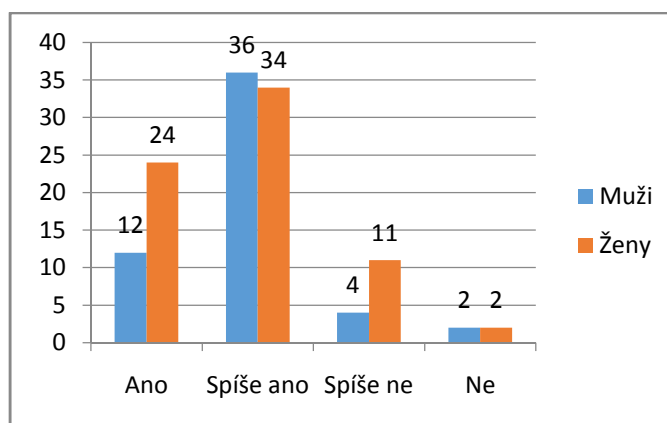

Zdroj: Vlastní

Nadpoloviční většina, tj. 61,7% respondentů, si spíše nemyslí, že dochází k dostatečnému stíhání znečišťovatelů v případě páchaní trestných činů proti životnímu prostředí. S absolutním nesouhlasem se setkáváme u 20,8% respondentů. Pouze 5, 3% respondentů si myslí, že stíhání je dostatečné a zbylých 11,2% projevilo pouze umírněnou formu souhlasu.

Otázka č. 7: Myslíte si, že v souvislosti s otázkou č. 6 dochází ke korupci?

Graf č. 7: Korupce na straně znečišťovatele

Zdroj: Vlastní

Poměrně velká část z dotazovaných si spíše myslí, že dochází ke korupci v případě trestných činů proti životnímu prostředí, spíše ano volilo 56% z celkového počtu dotazovaných. Pro resolutní ano bylo 30,4% respondentů a pro resolutní ne pouze 3,2%. Pro variantu spíše ne bylo 12% respondentů.

Otázka č. 8: Co Vám nejvíce na stavu životního prostředí vadí?

Tabulka č. 4: Typy činností a jejich negativní dopad na ŽP

Typ činnosti	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Nakládání s odpady	17	12	29	23,2
Smog, prach	2	9	11	8,8
Znečištění vody	7	12	19	15,2
Znečištění ovzduší	19	31	50	40
Znečištění půdy	5	7	12	9,6
Nic mi nevadí	4	0	4	3,2

Zdroj: Vlastní

Na stavu životního prostředí vadí respondentům nejvíce stav ovzduší, tj. 40% respondentů, poté následuje nakládání s odpady 23,2%, znečištění vody vadí 15,2% respondentů, dále znečištění půdy, tj. 9,6% respondentů, smog a prach vadí 8,8%.

Otázka č. 9: Jaký je Váš zájem o životní prostředí a jeho ochranu?

Tabulka č. 5: Typy činností spojené s ochranou ŽP

Typ činnosti	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Třídím odpad	20	29	49	39,2
Chodím pěšky/jezdím na kole/ využívám městskou hromadnou dopravu	19	25	44	35,2
Kupuji biopotraviny a potraviny vyrobené pouze v ČR	2	12	14	11,2
Jiné (nakupuji ekologické výrobky, vyhledávám si aktivně informace, nepoužité léky vracím do lékárny)	1	4	5	4
Životní prostředí ani jeho ochrana mě nezajímá	12	1	13	10,4

Zdroj: Vlastní

Odpad třídí nejvyšší množství respondentů, tj. 39,2%, do druhé největší skupiny se řadí chůze pěšky/jízda na kole/ využívání městské hromadné dopravy, tzn. 35,2% respondentů. 11,2% respondentů se snaží kupovat bio potraviny a potraviny vyrobené pouze v České republice. 4% z celkového počtu dotázaných se věnují jiné činnosti, která slouží k ochraně životního prostředí. Naprostého zájmu o ochranu se zříká 10,4% z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 10: **Podílíte se na ochraně životního prostředí prostřednictvím nějaké neziskové organizace?**

Tabulka č. 6: Společenská činnost podporující ŽP

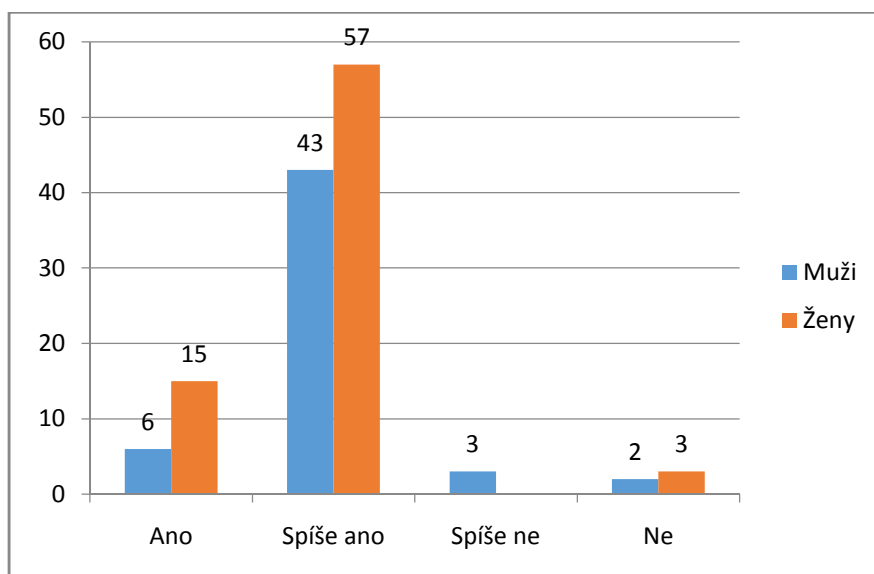
Typ činnosti	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Nakupují předměty či služby neziskových organizací	2	15	17	13,6
Účastním se na akcích dobrovolných či neziskových organizací	1	7	8	6,4
Dobrovolnictvím	1	2	3	2,4
Jednorázovým finančním darem	30	4	34	27,2
Pravidelnou finanční podporou	1	5	6	4,8
Ne nikdy	19	38	57	45,6

Zdroj: Vlastní

Největší část a to 45,6% respondentů se nikdy nepodílí na finanční podpoře žádných organizací pečujících o ochranu životního prostředí. Mezi druhou nejpočetnější skupinu patří ti, kteří se podílí jednorázovým finančním darem, tj. 27,2% a do třetí skupiny patří ti, co nakupují předměty či služby neziskových organizací, tj. 13,6%. Z dotazovaných se pouze 6,4% účastní na akcích dobrovolných či neziskových organizací a samotným dobrovolnictvím se zabývá pouze 2,4% z dotazovaných respondentů. O pravidelnou finanční podporu se snaží pouze 4,8% respondentů z celkové počtu dotazovaných.

Otázka č. 11: **Myslíte si, že byste mohl udělat více?**

Graf č. 8: Další podpůrné činnosti pro ochranu ŽP

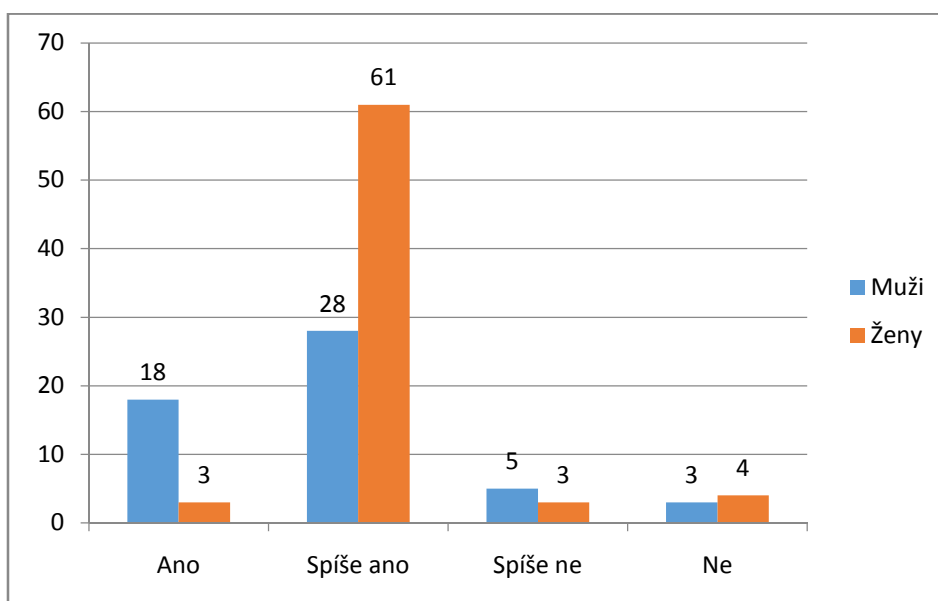
Zdroj: Vlastní

Zajímavé je, že 80 % respondentů si spíše myslí, že mohou pro ochranu životního prostředí udělat více. Rozhodně je o tom přesvědčeno 16,8 % respondentů.

Nejmenší skupinu tvoří respondenti, kteří si nemyslí, že jsou schopni či spíše schopni udělat více (ne = 3,2 % a spíše ne = 2,4 % respondentů).

Otázka č. 12: **Myslíte si, že má doprava vliv na životní prostředí?**

Graf č. 9: Vliv dopravy na ŽP

Zdroj: Vlastní

Na otázku zda má doprava vliv na životní prostředí odpovědělo souhlasně 16, 8 % respondentů, spíše ano volilo 71,2 %. Lidé si postupně uvědomují, že dopravní situace má velký vliv na životní prostředí, vzhledem k výzkumu z dubna 2018, kdy byla Česká republika vyhodnocena jako největší znečišťovatel ovzduší, tedy alespoň co se automobilové dopravy a emisí týká. ^[29]

Otázka č. 13: Jaký způsob dopravy používáte během dne nejčastěji?

Tabulka č. 7: Nejpoužívanější způsob dopravy

Typ dopravního prostředku	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Vlak	1	2	3	2,4
Městská hromadná doprava	5	23	28	22,4
Automobil	35	44	79	63,2
Kolo	2	0	2	1,6
Motocykl	10	0	10	8
Pěší chůze	1	2	3	2,4

Zdroj: Vlastní

Nejvíce využívaný způsob dopravy je automobil 63,2 %, dále městská hromadná doprava 22,4%, motocykl využívá 8% respondentů, 2,4% zaujímá vlaková doprava a stejné procento zaujímá i pěší chůze. Nejméně využívaným způsobem dopravy je pak kolo, tj. 1,6%.

Otázka č. 14: Jedete-li automobilem, nejčastěji je zaplněno takto (včetně Vás):

Tabulka č. 8: Zaplněnost automobilu

Zaplněnost automobilu	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Řidič + 1 spolujezdec	1	35	36	28,8
Řidič + 2 spolujezdec	11	7	18	14,4
Řidič + 3 spolujezdec	7	18	25	20
Řidič + 4 spolujezdec	12	1	13	10,4
Pouze řidič	23	10	23	18,4

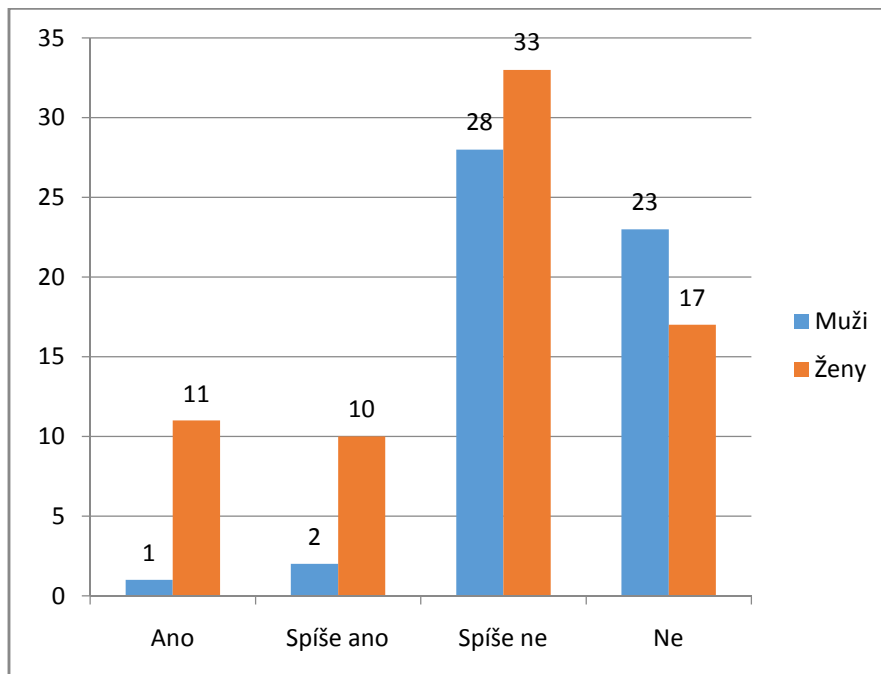
Zdroj: vlastní

Nejčastější varianta zaplnění automobilu je řidič + 1 spolujezdec, v 28,8% dotazovaných, dále pak řidič a 3 spolujezdci v 20%, dále pak pouze řidič v případě 18,4% respondentů, variantu řidič a 2 spolujezdci volilo 14,4 % respondentů a nejmenší skupinu obsadil plně obsazený automobil, tuto variantu volilo pouze 10,4% z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 15: **Byli byste ochotni platit více za méně znečišťující dopravu (energeticky šetrné soukromé či veřejné dopravní prostředky, čistá paliva, atd.)?**

Graf č. 10: Ochota platit více za ekologičtější dopravu

Zdroj: Vlastní

Většina respondentů odpověděla spíše záporně na otázku, zda by byli ochotni vynaložit více peněz za méně znečišťující dopravu, tj. 48,8% a naprosto rezolutně se k této otázce staví 32% respondentů. Za méně znečišťující dopravu by bylo ochotno platit pouze 9,6% a spíše ano odpovědělo taktéž 9,6% z dotázaných.

Otázka č. 16: **O kolik byste byli ochotni platit více?**

Tabulka č. 9: Množství finančních prostředků

Množství	Muži	Ženy	Počet	Počet v %
Desítky Kč	33	44	77	61,6
Stovky Kč	13	5	18	14,4
Tisíce Kč	0	0	0	0
Nejsem ochotný/á platit nic navíc	8	22	30	24

Zdroj: Vlastní

Za méně znečišťující dopravu by bylo ochotno 61,6% respondentů platit desítky Kč navíc, 14,4% o stovky Kč navíc a tisíce by nepodpořil žádný respondent. Neochota platit navíc jakoukoliv sumu byla podpořena 24% z celkového počtu dotázaných.

10.2 Shrnutí dotazníkového šetření

Cíl dotazníkového šetření byl splněn, byly zjištěny postoje a názory běžných občanů v České republice k životnímu prostředí a jeho ochraně.

Z průzkumu vyplývá, že většina respondentů, respektive Čechů vnímá životní prostředí jako velmi důležitou součást jejich života. Zcela jednoznačně se k ochraně životního prostředí hlásí 75,2% dotazovaných. Většina respondentů také vyjadřuje názor, že ekologické problémy mají přímý dopad na jejich každodenní život a zdraví 65,6 %. Stav životního prostředí v České republice vnímá 78,4% respondentů spíše pozitivně.

Češi částečně zpochybňují dostatečnou informovanost o stavu a dění v České republice v souvislosti s životním prostředím 54%, avšak zásadně se proti nedostatečné informovanosti vymezilo 19,2% respondentů. V souvislosti s legislativní úpravou volí umírněnější názor na nedostatky a to 56% respondentů. Nadpoloviční většina 61,7% respondentů se obává, že nedochází k dostatečnému stíhání znečišťovatelů v případě páchaní trestných činů proti životnímu prostředí a v souvislosti s touto otázkou si myslí, že dochází ke korupci 30,4%, umírněnější variantu myšlenky souhlasu s nedostatečným postihem korupce volilo 56%.

Čechům nejvíce vadí na stavu životního prostředí stav ovzduší, k tomu se přiklání až 40% respondentů. Celkově mají zájem na činnosti přispívající k ochraně životního prostředí, 39,2% respondentů se zabývá tříděním odpadu, 35,2% využívá hromadnou dopravu, snaží se chodit pěšky a jezdit na kole. 11,2% nakupuje biopotraviny a potraviny vyrobené výhradně v ČR. O finanční příspěvky k podpoře životního prostředí však nejeví velký zájem a většina z nich se nikdy nepodílí na finanční podpoře organizací 45,6%. Pouze 27,2% se podporuje jednorázovým finančním darem. Na druhé straně si většina dotazovaných spíše myslí, že by pro ochranu životního prostředí mohli udělat více 80%.

Jak již bylo zmíněno výše, nejvíce jim na stavu životního prostředí vadí stav ovzduší. Proto se dále v průzkumu zabýváme dopravou.

Na otázku dopravy odpovědělo 71,2% respondentů spíše souhlasně ve smyslu vlivu dopravy na životní prostředí, pouze 16,8% opovědělo zcela souhlasně. Jako nejčastěji používaný dopravní prostředek byl zvolen automobil 63,2%, 22,4% využívá městskou hromadnou dopravu

a 8% motocykl. V případě, že k dopravě používají automobil, bývá nejčastěji zaplněn takto – řidič a 1 spolujezdec v 28,8% a druhou nejběžnější variantou je řidič a 3 spolujezdci v 20%. Respondenti byli v poslední části dotazníku opět tázáni, zda by byli ochotni platit více za méně znečišťující dopravu a o kolik by byli schopni platit více. Avšak odpověď byla spíše záporná v 48,8% a naprosto resolutní ne bylo v 32%.

Co se týče finanční částky, kterou by byli ochotni platit 61,6% respondentů se shodlo na desítkách korun, v řádech stokorun by bylo ochotno platit 14,4%.

ZÁVĚR

Environmentální problémy jsou velmi diskutovaným tématem dnešní doby a to nejen v České republice, ale i ve světě. Lidé si začali konečně uvědomovat, jak důležitý je pro ně momentální i budoucí stav a vývoj životního prostředí a jaký má dopad na kvalitu jejich života a jejich zdraví.

Životní prostředí tvoří soustava přírodních prvků, které fungujících jako komplexní a propojený systém, téměř všechna odvětví lidské činnosti přicházejí do styku s životním prostředím. Životní prostředí je vybaveno vysokou absorpční schopností vstřebávat znečištění, ale jakmile dojde k překročení vstřebávací kapacity, dochází ke vzniku problémů, které je potřeba řešit dodržováním určitých norem a právních předpisů, jenž nám umožní využívání životního prostředí v takové míře, aby nedocházelo k jeho poškození.

Právní úprava ochrany životního prostředí představuje značně široké spektrum právních předpisů a norem různé právní síly. Většina těchto právních norem vznikala až po roce 1989, do té doby byla oblast životního prostředí v České republice v podstatě nedotčena a značně opomíjena. Normy vznikaly postupně v delším časovém rozmezí a některé z nich ještě nebyly dostatečně obměněny a na svoji inovaci stále čekají. Mezi tyto zákony patří například zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Poměrně pozitivní situace nastala s novým Trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., který byl rozšířen o zcela novou samostatnou hlavu VIII., která v jednom místě soustřeďuje všechny trestné činy proti životnímu prostředí. Tyto trestné činy byly přebrány v původním znění, avšak s povinností implementovat do vnitrostátního právního řádu povinnosti vyplývající ze směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 2008/99/ES o trestně právní ochraně životního prostředí, došlo i na novelizaci trestných činů proti životnímu prostředí. Tímto krokem byla nepřímo potvrzena důležitost ochrany životního prostředí a jeho složek.

Mezi zásadní problémy týkající se životního prostředí patří ekologická nebo také environmentální kriminalita, oba tyto pojmy v podstatě shrnují totéž, jedná tedy se tedy o trestněprávní činy, které zásadním způsobem poškozují nebo narušují životní prostředí.

Trestná činnost páchaná proti životnímu prostředí je znatelná v mnoha oblastech. Nejčastěji bývá napadáno ze strany znečišťovatelů ovzduší, krajina, půdní fond, zdroje pitné vody, lesy, zvířata, atd. Vzhledem k tomu, že není možné pokrýt veškerou trestnou činnost, je důležité, aby byla legislativa nastavena tak, aby docházelo k regulaci chování člověka v souvislosti s působením

na životní prostředí. Dále by právo mělo poskytnout záruky, že nepříznivé důsledky chování nepřekročí určitou hranici a že následky nepříznivého chování budou odstraněny nebo kompenzovány.

Právní úprava trestných činů má i své nedostatky, kterými jsou sankce, respektive jejich druh a výše, dále nesmíme opomenout ani výši trestních sazeb trestu odnětí svobody, která je stále u některých skutkových podstat environmentálních deliktů nepřiměřeně nízká. V budoucnu by tak mohlo dojít ke zvýšení trestních sazeb a trestů odnětí svobody u všech nezákonných deliktů proti životnímu prostředí.

V diplomové práci jsou popsány vybrané trestné činy v oblasti životního prostředí, zdá se že jedním z největších problémů se kterým se Česká republika potýká je nezákonné skládkování a nezákonné nakládání s nebezpečným odpadem. Tento odpad však nepochází přímo z České republiky, ale bývá sem dovážen z okolních států, jako je například Polsko a Německo. Tento nepříznivý trend by měl být více řešen nejen na straně České republiky, ale v rámci celé Evropské unie.

Nakládání s odpady je problémem ve všech členských státech Evropské unie, a proto by se ho neměly snažit skrývat, ale řádně likvidovat či recyklovat. Co se týče individuální recyklace odpadu českého obyvatelstva, Češi si uvědomují svoji spoluodpovědnost za kvalitu životního prostředí a ve třídění odpadu se Česká republika řadí mezi evropské favority.

Celkové povědomí a přístup českého národa k ochraně životního prostředí je velmi pozitivní, různými aktivitami se snaží přispět větší či menší měrou k jeho ochraně.

Závěrem lze konstatovat, že trestněprávní problematika je ochrany životního prostředí je poměrně mladý obor, který se postupně vyvíjí, a doufejme, že se bude vyvíjet takovým směrem, který bude pro ochranu životního prostředí ten nejlepší.

Citát:

„Příroda je proti nám ve výhodě, může existovat bez nás, my bez ní zahyneme.“

Jaromíra Kolářová

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Ústava České republiky: Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. 16. prosince 1992 [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
- [2] Životní prostředí. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 28.1.2018 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivotn%C3%AD_prost%C5%99ed%C3%AD
- [3] Ministerstvo životního prostředí: Platná legislativa [online]. 2008 —2019 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/%24%24OpenDominoDocument.xsp?documentId=5B17DD457274213EC12572F3002827DE&action=openDocument>
- [4] JANČÁŘOVÁ, Ilona. LAW. Wwww.muni.cz [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/law/shop/publikace/28308008/210-5556-Ukazka.pdf>
- [5] KOTOVICOVÁ, Jana a Bohdan STEJSKAL. Ekologie a ochrana životního prostředí: Ochrana životního prostředí [online]. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=64910
- [6] Masarykova univerzita: ÚSES ekologická stabilita krajiny [online]. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1431/jaro2013/Z4066/um/uses.pdf>
- [7] Vítejte na zemi ...: Spotřební společnost a udržitelný rozvoj [online]. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=spotrebni_spolecnost_a_udrzitelny_rozvoj&site=spotreba
- [8] Elektronická učebnice: Biologie [online]. 24. 8. 2014 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: Zdroj obr.: <https://eluc.kr-olomoucky.cz/verejne/lekce/164>
- [9] Gulag bound: Sustainable Development Explained [online]. 2011 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://gulagbound.com/18048/sustainable-development-explained>
- [10] Mail online: Science & Tech [online]. 16.11.2016 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3940174/Mystery-London-s-killer-fog-solved-Researchers-reveal-chemicals-combined-form-acidic-haze-killed-12-000-1952.html>
- [11] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.

- [12] DAMOHORSKÝ, M. a kol., Právo životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-747-2.
- [13] MOLDAN, Bedřich. Ne/ udržitelný rozvoj. Ekologie - hrozba i naděje. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-2460-769-7.
- [14] Ministerstvo životního prostředí: Historie a poslání MŽP [online]. 2008-2019 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi
- [15] EnviWiki: Environmentální politika [online]. 6.5.2016 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://www.enviwiki.cz/wiki/Environment%C3%A1ln%C3%AD_politika
- [16] DROBNÍK, J. a DAMOHORSKÝ, M. Zákony o ochraně životního prostředí a předpisy související. 3. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-252-7.
- [17] PEKÁREK, Milan, Ivana PRŮCHOVÁ, Jana DUDOVÁ, Ilona JANČÁŘOVÁ a Jana TKÁČIKOVÁ. *Právo životního prostředí I. díl. 2.* Adamov: MIKADAPRESS, 2009. ISBN 978-80-210-4926-0.
- [18] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky: O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR [online]. 2019 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>
- [19] DAMOHORSKÝ, Milan. Právo na příznivé životní prostředí jako základní lidské právo. In: JIRÁSKOVÁ, V. a VONDRÁČEK, J. Právní stát - současnost a budoucnost. Praha: Univerzita Karlova, 2001
- [20] Státní fond životního prostředí České republiky: Správa a činnost fondu [online]. 2019 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/o-nas/sprava-a-cinnost-fondu>
- [21] Ministerstvo průmyslu a obchodu: Příručka ochrany kvality ovzduší [online]. 08.04.2014 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/prumysl-a-zivotni-prostredi/ippc-integrovana-prevence-a-omezovani-znecisteni/aktuality/2016/12/OOO-prirucka_OPLZZ_komplet-20140408.pdf
- [22] DAMOHORSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1.
- [23] Zákony pro lidi: Sdělení č. 209/1992 Sb. [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>
- [24] Chemie životního prostředí III.: Ozón v atmosféře [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <http://www.recetox.muni.cz/res/file/prednasky/holoubek/chzp-iii/chzp-iii-atmosfera-07-ozon.pdf>

- [25] Masarykova univerzita: Právní odpovědnost [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1422/podzim2015/BEP101Zk/um/2015_11_30_Pravni_nauka_I_-_Pravni_odpovednost.pdf?lang=en
- [26] Wikipedie: Ekologická újma. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2019 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekologick%C3%A1_%C3%BAjma
- [27] Databáze strategií: Portál strategických dokumentů v ČR [online]. 2013 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/eu/strategie/7-akcni-program-eu-pro-zivotni-prostredi-do-roku-2020-eap-2014>
- [28] Eurobaromets: Environment - Eurobarometer surveys on public attitudes to the environment [online]. 2018 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/eurobarometers_en.htm
- [29] TN CZ AUTO: NEJHORŠÍ V EU [online]. 2018 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://auto.tn.nova.cz/clanek/novinky/toxicke-cesko-v-nelichotivem-zebricku-jsme-na-chvostu-evropy.html>
- [30] Zákony pro lidi: Zákon č. 40/2009 Sb. [online]. 2009 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#cast2-hlava8>
- [31] Stráž přírody v České republice. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2014 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Str%C3%A1%C5%BE_p%C5%99%C3%ADrody_v_%C4%8Cesk%C3%A9_republice
- [32] Envi Profi: Kategorizace zdrojů znečišťování ovzduší podle zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší [online]. 2012 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://www.enviprofi.cz/33/kategorizace-zdroju-znecistovani-ovzdusi-podle-zakona-c-201-2012-sb-o-ochrane-ovzdusi-uniqueidgOke4NvrWuOKaQDKuox_Z7_a6f9oJ0VWahDN00SzryU/
- [33] Právní úprava ochrany ovzduší k 15. říjnu 2016 [online]. 2016 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://www.prf.cuni.cz/dokumenty-download/1404053964/>
- [34] Vítejte na zemi: Druhy odpadů podle vlastností [online]. 2013 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=vytriditelne_slozky_odpadu&site=odpady
- [35] DUDOVÁ, Jana, Ilona JANČÁŘOVÁ, Milan PEKÁREK a Ivana PRŮCHODÁ. Právo životního prostředí 3.díl. 2., přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4299-5.

- [36] Čisté Město: Černé skládky [online]. 2015 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: http://cistemesto.eckralupy.cz/cerne_skladky.php
- [37] Inisoft: Metodika pro řešení neoprávněného nakládání s odpady [online]. 16.4.2014 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: https://www.inisoft.cz/direct/legislativa/metodika_pro_reseni_neopravneneho_nakladani_s_odpady.pdf
- [38] Dieselgate: Emisní skandál automobilky Volkswagen,. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2015 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dieselgate>
- [39] Zmizelé povolenky za 400 milionů se našly za hranicemi [online]. 2011 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/zmizele-povolenky-za-400-milionu-se-nasly-za-hranicemi/r~i:article:689406/>
- [40] Arnika: Chráníme ovzduší i atmosféru Země [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://arnika.org/>
- [41] BRANIŠ, Martin. Základy ekologie a ochrany životního prostředí: učebnice pro střední školy. 2., přeprac. vyd. Praha: Informatorium, 1999. ISBN 80-86073-52-1.
- [42] DAMOHORSKÝ, Milan. Právo na příznivé životní prostředí jako základní lidské právo. In: JIRÁSKOVÁ, V. a VONDRÁČEK, J. Právní stát - současnost a budoucnost. Praha: Univerzita Karlova, 2001.
- [43] Parlamentní listy: Politika [online]. 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Zeleni-Nejvetsienvironmentalni-problemy-roku-2017-v-Moravskoslezskem-kraji-517905>
- [44] Rezort životního prostředí: Česká inspekce životního prostředí [online]. 2018 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/>
- [45] CHMELÍK, Jan. Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5.
- [46] Skládky odpadů zahoří průměrně třikrát denně: Tretiruka.cz [online]. 2017 [cit. 2019-05-18]. Dostupné z: <https://www.tretiruka.cz/news/skladky-odpadu-zahori-prumerne-trikrat-denne/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ES	Evropské společenství
Sb.	Sbírka
Čl.	Článek
Č.	Číslo
SES	Smlouva o založení evropského společenství
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
KČ	Koruna česká
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
KÚ	Krajský úřad
OÚ	Obecní úřad
Násl.	Následující
CHKO	Chráněná krajinná oblast
§	Paragraf
ČNR	Česká národní rada
EU	Evropská unie
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
EU	Evropská unie
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
Odst.	Odstavec
Tzn.	To znamená
Tj.	To je
Atd.	A tak dál
Apod.	A podobně

CZ	Czech Republic (Česká republika)
Písm.	Písmeno
Aj.	A jiné
EUR/t.CO2	Cena v eurech za 1 tunu oxidu uhličitého
KM	Kilometr
VaV	Výzkum a vývoj
EIA	Environmental Impact Assessment (Vyhodnocení vlivů na životní prostředí)
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme (Systém ekologického řízení a auditu)
S.R.O.	Společnost s ručením omezeným
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
A.S.	Akciová společnost
Mil.	Milión
EU ETS	Systém EU pro obchodování s emisemi

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1.: Rozdělení ekosystému.....	14
Obrázek 2.: Základní principy udržitelného rozvoje	16
Obrázek 3.: Propojení jednotlivých oblastí a principů udržitelného rozvoje	17
Obrázek 4.: Velký londýnský smog, 1952.....	19
Obrázek 5.: Chemické složení atmosféry (objemová procenta).....	41
Obrázek 6.: Ozón v atmosféře.	46

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Největší znečišťovatelé životního prostředí v ČR v roce 2017.....	59
Tabulka č. 2: Statistika počtu požárů skládek odpadu a jejich produktů	65
Tabulka č. 3: Monitorovací údaje respondentů – věk a pohlaví.....	72
Tabulka č. 4: Typy činností a jejich negativní dopad na ŽP	77
Tabulka č. 5: Typy činností spojené s ochranou ŽP.....	77
Tabulka č. 6: Společenská činnost podporující ŽP	78
Tabulka č. 7: Nejpoužívanější způsob dopravy.....	80
Tabulka č. 8: Zaplněnost automobilu	80
Tabulka č. 9: Množství finančních prostředků	81

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Ochrana životního prostředí	72
Graf č. 2: Ekologické problémy a dopad na každodenní život a zdraví	73
Graf č. 3: Spokojenost se stavem životního prostředí v ČR	74
Graf č. 4: Informovanost o životním prostředí v ČR	75
Graf č. 5: Legislativní úprava ŽP	75
Graf č. 6: Znečišťovatelé životního prostředí a jejich postih.....	76
Graf č. 7: Korupce na straně znečišťovatele	76
Graf č. 8: Další podpůrné činnosti pro ochranu ŽP	79
Graf č. 9: Vliv dopravy na ŽP	79
Graf č. 10: Ochota platit více za ekologičtější dopravu.....	81

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazníkové šetření

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Vážení respondenti,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro moji diplomovou práci. Dotazník i samotné téma diplomové práce je zaměřeno na „ Environmentální problematiku v ČR“.

Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná.

Předem děkuji za Váš čas a spolupráci.

Bc. Kristýna Šafránková

(FAI, UTB Zlín)

Jakého jste pohlaví?

- Žena
- Muž

Věk

- 16-30
- 31-45
- 46-60
- nad 60

- 1. Jsou Vám blízké myšlenky ochrany životního prostředí?**
  - Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 2. Myslíte, že ekologické problémy mají přímý dopad na Váš každodenní život a zdraví?**
  - Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 3. Jste celkově spokojen/a se stavem životního prostředí v České republice?**
  - Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 4. Myslíte, že jste dostatečně informováni o dění v České republice co se týče životního prostředí?**
  - Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne

- 5. Myslíte si, že je ochrana životního prostředí dostatečně legislativně upravena?**
- Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 6. Myslíte si, že jsou znečišťovatelé životního prostředí stíháni v případě páchaní trestných činů proti životnímu prostředí?**
- Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 7. Myslíte si, že v souvislosti s otázkou č. 6 dochází ke korupci?**
- Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Ne
- 8. Co Vám nejvíce na stavu životního prostředí vadí?**
- nakládání s odpady
  - smog, prach
  - znečištění vody
  - znečištění ovzduší
  - znečištění půdy
  - nic mi nevadí
- 9. Jaký je Váš zájem o životní prostředí a jeho ochranu?**
- třídím odpad
  - chodím pěšky / jezdím na kole / využívám městskou hromadnou dopravu
  - kupuji biopotraviny a potraviny vyrobené pouze v ČR
  - jiné (nakupuji ekologické výrobky, vyhledávám si aktivně informace, nepoužité léky vracím do lékárny apod.)
  - životní prostředí ani jeho ochrana mě nezajímají
- 10. Podílíte se na ochraně životního prostředí prostřednictvím nějaké neziskové organizace?**
- Nakupuji předměty či služby neziskových organizací
  - Účastním se na akcích dobrovolných či neziskových organizací
  - Dobrovolnictvím
  - Jednorázovým finančním darem
  - Pravidelnou finanční podporou
  - Ne nikdy
- 11. Myslíte si, že byste mohl udělat více?**
- Ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - ne

12. Myslíte si, že má doprava vliv na životní prostředí?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- ne

13. Jaký způsob dopravy používáte během dne nejčastěji?

- Vlák
- Městská hromadná doprava
- Automobil
- Kolo
- Motocykl
- Pěší chůze

14. Jedete-li automobilem, nejčastěji je zaplněno takto (včetně Vás):

- řidič + 1 spolujezdec
- řidič + 2 spolujezdcí
- řidič + 3 spolujezdcí
- řidič + 4 spolujezdcí
- jenom řidič

15. Byli byste ochotni platit více za méně znečišťující dopravu (energeticky šetrné soukromé či veřejné dopravní prostředky, čistá paliva, atd.)?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

16. O kolik byste byli ochotni platit více?

- Desítky korun
- Stovky
- Tisíce
- Nejsem ochoten/a platit nic navíc

DĚKUJI VÁM!!!!